Britanijos LIETUVIS

EUROPOS LIETUVIŲ SAVAITRAŠTIS

Nr. 12 (291) LONDONAS, 1953 m. kovo 26. VII METAI

LIETUVOS AUKSO LIKIMAS

Lietuvos atstovas Švedijoje, min. V. Gylys, ir Lietuvos Banke dirbęs J. Pažemeckas, savo pareiškime liet. spaudoje pažymi, kad veik visa Lietuvos Banko valiuta ir auksas buvo deponuoti svarbesniuose užsienio notų bankuose Liet. Banko valdybos vardu. Bolševikinis komisaras faktiškai privertė tuometinę L.B. valdybą 1940 liepos mėn. išsiuntinėti užs. notų bankams telegramas, kuriomis tos Lietuvos vertybės turėjo būti pervestos į bolševikų Gosbanko sąskaitą. Švedijos vyriausybė per savo valstyb. banką įsakymą įvykdė ir perdavė Maskvai visą ten deponuotą Lietuvos auksą — už apie 8.5 mil. litų.

Tačiau perdavimo įsakymų neįvykdė nei Prancūzijos, nei Anglijos bankai, nei JAV Federalinis Rezervų Bankas. Šių institucijų Lietuvos auksas ir šiandien tebėra saugojamas atsistatysimai teisėtai Lietuvai. Savo pareiškimą J. Pažemeckas baigia pastaba, kad tik „vienintelė Švedija turės atsakyti tarptautiniame teisme už per skubų okupantų valios įvykdamą".

Dėl Lietuvos aukso likimo plačiau pasisakė taip pat visa eilė kitų lietuvių spaudos organų, ypač Jungtinėse Amerikos Valstybėse ir Kanadoje. „E".

SOVIETŲ AGENTŲ SIAUTĖJIMAS SVEDIJOJE

Gothenburgo, Švedijoje, saugumo policijos viršininkas Frans Winloef paskelbė švedų spaudoje įspėjimą 25.000 Švedijos gyvenantiems pabėgėliams apie pasirodžiusius sovietinius agentus persirengusius policijos uniformomis arba turinčius netikruosius slaptosios policijos pažymėjimus, kurie lanko Lietuvos, Latvijos ir Estijos pabėgėlius, klausdami, kada jie atvyko, kokiomis priemonėmis, kur dirba Švedijoje ir giminių, pasilikusių tėvynėje, adresus ir pavardes.

Saugumo policijos viršininkas įspėja pabėgėlius, kad kai kuriais atvejais agentai sužinojo tikrąsias pabėgėlių pavardes, kurie Švedijoje gyveno kitomis pavardėmis, bijodami represijų pasilikusiems Lietuvoje artimiesiems.

Švedų kontražvalgybos vyr. valdininkas, Hugo Simonsson pranešė laikraštininkams, kad šiuo metu daromos pastangos sužinoti, kuriuo būdu komunistų agentai gavo apie pabėgelius informaciją, sužinojo jų pavardes ir adresus. Jis pastebėjo, kad jau šių metų pradžioje pabėgeliai, gyveną Gothenburge, skundėsi švedų policijai, kad juos lanką Stockholmo sovietų ambasados tarnautojai, bandydami įkalbėti pabaltiečius grįžti į tėvynę.

PASIGENDAMA LIETUVOS ATSTOVO BONOJE

Kovo 4 d. Honnoveryje įvyko Mažosios Lietuvos Tarybos prezidiumo posėdis. Prezidiumas, apsvarstęs darbus, plačiai panagrinėjo įvairius „Keleivio" reikalus, pasigėrėjo keliais apylinkių patikėtinių įvykusiais sąskrydžiais ir nustatė tolimesnių skyrių lankymų ir ypač ryšių palaikymo su patikėtiniais planą. Dėl santykių su išvykusiais į užjūrius MLT nariais ir bičiuliais nutarta juos ir toliau laikyti MLT nariais, tik dėl tam tikrų aplinkybių (kaip gyvenančius kitame krašte) nedalyvaujančiais kvorume. Kartu labai pageidaujama, kad visi užjūriuose esą MLT nariai įsijungtų bičiulių skyrius. Toliau buvo svarstomas Vydūno paminklo klausimas. MLT laiko, kad Vydūnas buvo ne tik jos, bet ir visos tautos garbės narys, todėl norėtų jo atminimą įamžinti ypač gražiai. Tam tikslui MLT žadėjo imtis iniciatyvos.

Labai pasigendama lietuvių atstovo Bonoje. Dabar, pravedant Vokietijoje vad. „Lastenausgleich", lietuvių atstovo nebuvimas Bonoje yra labai žalingas. Nutarta tuo reikalų kreiptis VLIKą ir LDŠ. MLT toliau pasitarė keliais esminiais, kaip vadinamojo Klaipėdos Krašto, Mažosios Lietuvos, MLT ateities veiklos baro ir MLT bendradarbiavimo su VLIKu, klausimais.

MLT prezidiumo vicepirmininku buvo išrinktas M. Gelžinis.

BLAIVUS ZODIS

Generolas Giffard Martel, kuris praėjusio karo metu buvo Rusijoje ir vadovavo britų karo misijai paskelbė savo pastabas, kuriose pasakoma daug gražios tiesos.

„Negali būti jokios vilties įgyvendinti taiką pasaulyje — sako jis, kol Rusija nebus sugrąžinta į savo natūralias ribas ir jos žmonėms garantuota minimumas demokratinių laisvių. To negalima pasiekti, kol nebus pašalinta dabartinė diktatūra".

Toliau jis pataria britams suorganizuoti šaltam karui vesti atitinkamą štabą, panašiai kaip Eisenhoveris Amerikoje. Tas štabas turėtų derinti visas pastangas prieš komunistus ir išnaudoti bet kokias galimybes silpninti komunizmą iš vidaus, ypatingai jei pačioje Rusijoje atsirastų kokių nors vidaus nesutarimų.

Jis siūlo nepasitenkinti vien radio propaganda, bet pagal galimybes siųsti už geležinės uždangos antikomunistinių spaudinių ir pan.

Galutinėje išvadoje jis siūlo panaudoti ekonominį spaudimą ir tikisi, kad tuo keliu einant Rusija žlugs, o pavergtosios tautos vėl galės laisvai atsikvėpti.

MIRĖ LIETUVIŲ DRAUGAS

Širdies priepuoliu staiga mirė Paryžiuje reziduojąs p. Royall Tyler, general. NCFE delegatas Europoje. Jis gerai pažnojo Lietuvos ir lietuvių reikalus, ir jo dėka ne vienas lietuvis studentas gavo stipendiją Strasburgo Kolegijoje ar Paryžiuje. Iš viso jisai labai rūpinosi lietuviais ir stengėsi kuo galėdamas jiems padėti. Visi lietuviai studentai ir organizuotoji lietuvių visuomenė gedi netekusi savo bičiulio.

„ŠVIESOS" SAMBŪRIO GARBĖS NARIUI

DR. VILIUI VYDŪNUI-STORASTAI MIRUS,

Jo Giminėms ir Artimiesiems Reiškiame Užuojautą ir kartu liūdime.

SAMBŪRIS „ŠVIESA" VYRIAUSIOJI VALDYBA

MIRE KARALIENE MARIJA

Antradienį, kovo 24 d., 10,20 val., vakaro Marlborough House, Londone, mirė 85 metų amžiaus, Karalienė Marija.

1867 m., Kensington rūmuose, Teck kunigaikščio ir kunigaikštienės šeimoje gimė duktė, kuri pagal karališkus papročius buvo pakrikštyta savo karališkųjų giminių vardais: Viktorija, Marija, Auguste, Olga, Paulina, Klaudinė, Agnė.

Pirmuosius 20 metų ji buvo plačiai žinoma princesės May vardu, o po to per keturiasdešimt metų visa britų imperija ją gerbė ir mylėjo, kaip Karalienę Mariją.

Ji buvo karalienės Viktorijos pusbrolio Jurgio III anūkė, giminė beveik visuose Europos karališkuose dvaruose.

Savo jaunystėje ji gyveno su tėvais Florencijoje ir ten įsigijo meno pamėgimą, kurį ji puoselėjo visą savo gyvenimą.

1891 m. ji susižiedavo su Clarence kunigaikščiu. Kunigaikštis mirė plaučių uždegimu, vestuvių išvakarėse. Jaunai princesei buvo tai labai skaudus smūgis. Kurį laiką ji beveik niekur nesirodė. Tačiau karališkos kilmės žmonės turi du gyvenimus vieną asmeninį, antrą visuomeninį, kuriam dažnai tenka paaukoti pirmąjį. 19 amžiuje princesės prievolė buvo ištekėti. 1893 m. ji išteka už velionės brolio.

1901 m. princesė May su savo vyru išvyko 5000 mylių kelionėn po britų imperją, kurios metu jie atidarė pirmąjį Australijos parlamentą. Į kelionę jiedu išvyko kaip Yorko kunigaikščiai, kelionėje tapo Cornavalio kunigaikščiais, o grįžę iš kelionės, Valijos princais.

Karalienė Marija buvo žinoma humaniškumu. Kai, vienoje parodoje ji lankė gyventojams pastatytus namus ir pastebėjo labai prabangiškai įrengta firmos raštinė jos pagerbimui, pareikalavo, kad būtų tuojau negabenta į gyvenamuosius butus.

Ten ji pasakė: „Jokio mano pavaldinio butas nėra man per menkas" Pamačiusi, kad gyvenamieji butai blogai įrengti, ji pastebėjo: „Jei ši skriauda žmonėms nebus atitaisyta, aš išbrauksiu savo vardą iš jūsų globėjų sąrašo". Gyvenamieji butai buvo tuojau pagerinti.

Paskutiniuoju metu ji pasišventė išsiuvininėjimui, kuris buvo jos poilsio užsisėmimas. Jos išsiuvinėtas kilimas buvo parduotas Kanadoje už 100.000 dolerių, kaip Karalienės asmeninis įnašas, dolerių trūkumui sušvelninti.

QUEEN MARY as millions will remember her. This portrait was taken in 1935 on the occasion of the 25th anniversary of the accession of King George V to the throne—their Majesties' Silver Jubilee.

By kind permission of Daily Telegraph and Morning Post, Fleet Street London E. C. 4.

GUDIJOS ŠVENTĖ

Kovo 25 d. Gudija švenčia savo laisvės šventę. Lietuviai savo kaimynams Rytuose reiškia simpatiją ir linki, kad jiems sėkmingai pavyktų iškovoti Laisvajai Gudijai neprikląusomybę, tik drauge taip pat pageidauja, kad gudai nereikštų pretenzijų į tikrąsias lietuvių žemes ir nesisavintų Lietuvos istorijos, kaip tai mėgina daryti kai kurie jų veikėjai. Tokie dalykai tik gali sudrumsti lietuvių simpatijas gudams ir aptemdyti draugiškus abiejų tautų sanykius. Juk savaime aišku, kad, pvz., dėl Lietuvos sostinės Vilniaus negali būti einama į jokius kompromisus, ir šiuo reikalu visa lietuvių tauta yra vieninga.

DRASUS PABEGIMAS

Čekų keleivinis lėktuvas su 29 keleiviais, skridęs iš Pragos į Brno miestą, netikėtai nusileido Vakarų Vokietijoje, Frankfurto aerodrome. Šeši čekai, išlipę iš lėktuvo paprašė azilio teisių.

Amerikos augštasis komisaras, Dr. Conant, pranešė, kad šio pabėgimo organizatoriumi buvęs operatorius, čekų dalinio, karo metu priklaususio RAF oro divizijai, kuriam talkininkavo jo žmona. Šiam pabėgimui jie rengėsi du metus, kol surado vienmintį čekų lakūną, nutarusį pasprukti iš komunistinės Čekijos. Pabėgimo samoksle dalyvavo 4 asmenys, jų tarpe ir žinomas čekų inžinierius, televizijos specialistas.

Kai lėktuvas skrido netoli nuo Vokietijos sienos, du samokslo dalyviai tyliai įsielino į piloto kabiną, jėga privertė pasitraukti radijo operatoriui, perėmė jo pareigas. Vieną pilotą jie paliko prie vairo, antrąjį ginklu privertė paklusti.

Naujasai radijo operatorius, susirišęs su kontroliniu bokštu Frankfurto aereodrome, paprašė leidimo nutupti. Po pusvalandžio pabėgėliu lėktuvas laimingai nusileido amerikiečių aereodrome. Tik tada likusieji keleiviai sužinojo, kad jie ne Brno miestan, bet Frankfurtan atskrido. 6 pabėgėliai džiugavo patekę į laisvąjį pasaulį, o likusieji tą pačią dieną grįžo į Čekoslovakiją.

Vašingtonas. Jugoslavijos gen. štabo viršininkas gen. Peko Dapcevic netrukus lankysis Amerikoje, kur jis susipažins su amerikiečių kariuomenės organizacija ir apmokymu.

VILTYS IR MALENKOVAS

Paskutinę savaitę pasaulinės politikos bala buvo gerokai sudrumsta. Dar nespėjo didžiosios galvos susigyventi su faktu, kad Stalino jau nėra ir nebebus, kai iš anapus geležinės uždangos pasigirdo keista giesmelė: Malenkovas nori gerų santykių su vakariečiais, Malenkovas yra sukalbamesnis...

Žmonės, kurie pergyveno praėjusio karo baisenybes, kurie sugeba suprasti būsimojo karo naikinamąją galią, nieko labiau netrokšta, kaip taikos.

Nenuostabu, kad visur šie pareiškimai buvo labai šiltai sutikti. Juk skęstantis ir už skustavo griebiasi. Tad ir dabar niekas nežiūri, kad naujieji taikos pasiūlymai laisvai perduodami Tasso, apie juos daug rašoma „Pravdoje" ir „Izviestijose". Pamirštama sena komunistų tradicija neleisti užsieniui sužinoti savo politikos tikrųjų tikslų. Juk ir Stalinas kalbėjo apie pasaulinę taiką ir gerus tarpusavio santykius, kol vakariečių, armijos nebuvo demobilizuotos.

Ar tik Malenkovas nebus pasekęs savo „mokytojo ir tėvo" pėdomis ir nori vėl mulkinti vakariečius taikiais pasiūlymais, kol viduje sudrumstieji vandenys nusistovės? gal susijaudinusiam pasuliui norima parodyti naują, kad ir silpnai tespindinčią, taikaus sugyvenimo galimybės žvaigždę, kad sustabdžius pradedančią įsibėgėti apsiginklavimo mašiną ir laimėti laiko Raudonosios Armijos parengimui ir apginklavimui.

Jei, tačiau Malenkovas turi tikrai taikių norų, tai jis turi geriausią progą įrodyti darbais, o ne tuščiais žodžiais. Reikia tik sustabdyti karus Korėjoje ir pietinėje Azijoje ir leisti pavergtom tautom vėl apsispręsti.

7 DIENOS

* *Berlynas.* Vieno sovietų okupuotų pajėgų traukinio lokomotyvas, 2 keleiviniai ir 5 prekiniai vagonai su amunicija buvo atgabenti į Malchino (Mecklenburg) geležkelio dirbtuves pataisyti. Vasario 18 d. netoli Frankfurt a. d. Oder traukinys buvęs lenkų partizanų užpultas ir smarkiai apšaudytas.

* *Berlynas.* Vak. Berlyne leidžiamas dienraštis „Telegraf" praneša, kad netoli buvusios Buchenwaldo koncentracinės stovyklos yra užtiktos masinės kapinės su 600 - 700 lavonų. Iš Tiuringijos į Vak. Berlyną atbėgę žmonės tvirtina, jog lavonai rodę šūvių į pakaušį arba įskeltų kaukuolių žymės.

* *Gracas.* Į Grazo aerodromą, esantį britų zonoje, nusileido čekos lovakų mokomojo tipo karinis lėktuvas su 3—jų vyrų įgula. Du jauni aviacijos puskarininkai ir 24 metų karininkas paprašė azylio teisių.

* *Lima.* Pietų Ameirikos Peru valstybės vyriausybė nusprendė nutraukti prekybos ryšius su visais kraštais, esančiais už geležinės uždangos.

* J.A.V—bių karo laivyno oro pajėgos panaudojo virš Korėjos naujus nakties naikintuvus „Skynight". Šitie naikintuvai turi komplikuočiausius radaro įrengimus, kurie pajutę priešo lėktuvą, perima naikintuvo automatišką vairavimą ir reikiamai į jį kreipia ginklu ugni. „Skynight" pilotas grįzęs po vieno naktinio skraidymo, prasitarė, jog jis priešo lėktuvą tik tada tepamatęs, kai šis, „Skynight" pataikintas, degdamas krito žemyn.

Vašingtonas. Senatorius McCarthy priešinasi Bohleno paskyrimui ambasadoriumi į Maskvą. 48 metų amžiaus Charles Bohlen, profesionalinis diplomatas, buvo laikomas Rusijos reikalų žinovu. Kelis kartus va dalyvavęs pasitarimuose su Stalinu, kaip JAV delegacijos narys. McCarthy sako, kad jis turis apie Bohlen įrodymu, iš kurių tenka daryti išvada, kad jo paskyrimas į Maskvą būtų žalingas JAV saugumui. Įrodymai esą tiek slapti, kad senatorius atsisako juos skelbti viešumai.

Vašingtonas. Parlamento atstovas Laurie C. Battle šiūlo JAV vyriausybei naudoti visas nekarinio pobūdžio priemones, kuriomis galima trukdyti sovietų pasirengimą karui, arba nuo jo atgrasinti. JAV parlamentas šiuo metu svarsto įstatymą, kuriuo norima uždrausti strateginių medžiagų eksportą į komunistinius kraštus netik iš JAV, bet ir iš tų kraštų, kurie gauna JAV pagalbą. Draustinų medžiagų sąrašas turi per 300 pavadinimų.

New Yorkas. Islandija pirmoji užsimokėjo savo „nario mokestį" 1953 JT Organizacijoje. Islandija moka 17.680 dol. per metus.

Maskva. Maskvos spauda ir radijas labai propaguoja Malenkovo taikos pasiūlymus. Radijas duoda pranešimus apie Malenkovo kalbą beveik visomis pasaulio kalbomis. Ekspertai įtaria, kad už tų pasiūlymų glūdi klasta, nes paprastai rusai nemėgsta savo nusistatymo skelbti.

Vašingtonas. Prezidentas Eisenhoveris buvo pasikvietęs avo patarėjus apsvarstyti Malenkovo pasiūlymams. Amerikoje jučiama, kad ryšium su tuo reikia ką nors nedelsiant daryti.

PRAŠO ŽINIŲ APIE LIETUVĄ

Free Europe radijo direkcija paprašė iš Dr. S.A. Bačkio žinių apie lietuvių gyvenimą, drauge pareikšdama pageidavimą, kad tos žinios būtų teikiamos kiek galint dažniau. Tos informacijos turi apimti ir žinias iš Lietuvos gyvenimo.

MESKERE IR TREMTINIAI

Keista antraštė, ne tiesa?

Žiūrėk, žvejys užmauna ant smailaus vašelio musę ar slieką, ir meta į upę. O paskum laukia: kibs ar nekibs... Žuvys apuosto, apžiūri ir, jei neturi galvos, ryja, kad paskum pakibtų ant aštraus vašelio ir nukeliautų į keptuvę.

Sovietų žmonėms mes, tremtiniai, esame tarsi tos žuvys. Jie meta meškerę su smailiu vašeliu, bet kad mus lengviau apgautų, užmauna kokį nors ,,slieką".

Tokiu slieku yra ir spauda, kurioje šviesiausiomis spalvomis okupantai vaizduoja ,,laimingą gyvenimą tarybų Lietuvoje". Ne vienas Lietuvis gauna ,,Tėvynės balsą". Ne tik gauna, bet ir pavarto, o paskum atiduoda policijai.

Neseniai sovietai sugalvojo naują ,,slieką": jie išspausdino gražiai aptvarkytą knygą, uždėjo ant viršelio vaizdą su lietuviais tautiniuose rūbuose ir viršuje užrašė: ,,Brangioji Tėvynė". Paskum tą knygą išsiuntinėjo tremtiniams, esantiems vakaruose.

Kas toje knygoje rašoma?

ŽODŽIAI APIE TĖVYNĘ

Lietuvą Tėvynę mes mylime, jos ilgimės, ją sapnuose regime.

Mes pasiryžę tol veikti ir laukti, kol Lietuva bus laisva, kol jai vergijos pančiai nukris. Ne kitaip. Okupanto siautėjimas, jo neapykanta padoriems tautos piliečiams, jų nai kinimas ar trėmimas mums kelia skausmą ir dar didesnį ryžtą kovoti dėl Tėvynės laisvės.

Deja, mums parengtas sliekas ne gudriai slepia aštrų vašelį: jis apgaulingai žvilga pro visų ,,rašytojų, menininkų, mokslininkų", parsidavusių okupantui, negudriai sugalvotus žodžius.

Štai ką rašo ,,stalininės premijos laureatas" *Ant. Venclova* tremtiniams, norėdamas juos suvilioti: ,,Lietuvių tautai, savo noru įėjusiai į didžiąją Tarybų Sąjungą, tėvynės sąvoka be galo išsiplėtė, mūsų tėvynė pasidarė visa didžioji Tarybinė šalis, gyvenama daugybės laisvųjų tautų, kalbančių daugybe kalbų, bet turinčių vieną didžiulį tikslą — šviesaus, komunistinio rytojaus sukūrimą" (4 psl.).

Taigi, buvęs komisaras aiškina, kad a) Lietuva savo noru ,,įėjo į didž. Tarybų Sąjungą"; b) ,,įėjusi" — ir paskendo, jei tėvyne reikia laikyti visą raudonąją Rusiją; c) Tar. Sąjungoje gyvena ,,daugybė laisvų tautų" ir d) tikslas — komunistinis rytojus...

Atsiprašau: tai ne sliekas tremtiniui, bet paprastas ,,durnių ieškojimas".

Ant. Venclovai ,,tūravoja" *P. Cvirka*, kuriam dėl neaiškių priežasčių neilgai teko džiaugtis raudonuoju rojumi. ,,Brolybės sėkloje" jis įtaigoja, kam turime būti ,,dėkingi", kad šiandien Lietuva neša vergijos jungą: ,,Ar liečiu aš knygą, ar regiu tyrame pavasario danguje plazdančias žvaigždes, už visa tai aš dėkoju jam, nežinomam rusų kariui" (25 psl.).

Neužmiršta pacituoti ir *Salomėją Nerį*, tartum tremtiniai nežinotų, kokiose aplinkybėse, NKVD - istų priversta, ji rašė ,,Poemą apie Staliną":

Plieninis vardas Stalino
sugriaudėjo perkūnais.
Ir tie, šunim kur skalino,
per vienas kitą griūna.

Deja, griuvo ir Stalinas. Ir kaip ilgas išsitiesė. Ir nebėra jau jo: ,,sklinda apie jį plačiai legendos po pasaulį", kad ir jis Sal. Neries pavyzdžiu ,,mirė" ...

KAI YLA IŠ MAIŠO IŠLENDA

Taigi, ,,brangioji Tėvynė" okupantų subjauriota, suniekinta. *Ant. Baranausko*, kuris taipgi knygoje cituojamas, žodžiais betariant, ,,tik kelios pušelės apykreivės liko" ten, kur valia valuže žalias miškas siūbavo, žmones linksmino.

Kad būtų aiškiau, kokiais metodais Lietuvoje žmonės valdomi, pa sikviesta į talką buvęs enkavedistų viršininkas okup. Lietuvoje, o dabar ,,tarybinis rašytojas" *A. Gudaitis - Guzevičius*. Knygoje spaus dinama jo romano ,,Kalvio Ignoto teisybės" ištrauka. Romano herojus — ,,raudongvardietis Jurgis" — stovėdamas sargyboje, akivaizdžiai rodo ,,raudonojo herojaus" savybes merginai: ,,Niekas neina, ko tu bijai?...

Prisiglaustum. Ką tu, kaip medinė... Pabučiuotum!... (64 psl.).

Maža to. Jurgis vaiko su užtaisytu šautuvu bėgančius žmones ir juos šaudo. Kai vienas krinta, jis mėgina teisintis liepęs stoti, deja, ,,niekas jo nė nemanė kaltinti". Ta da Jurgis bėga žiūrėti kunigo, bet, radęs jį besimeldžiantį, siunta: ,,Tai ko gi nebėgai, tu, cimborija?... Būč patiesęs abu krūvoj!" (66 psl.).

Va, tau ir ,,brangioji Tėvynė!

Pagal Jurgį ir kepurė, — teisingai *Augustinas Gricius* (Pivoša) ,,Barvainio sodyboje" rašo. Kitaip sakant, užsidėjai ,,tarybinio rašytojo" kepurę, tai kilok ją, kai tik Lenino ar Stalino vardas ištariamas. Taigi, tame savo kūrinyje A Gricius rašo apie tūlą Stepą, kuri laisvės laikais visi skriaudę. Bet Stepo nuomone, jo skriaudą ma' kažkas: ,,Aš vis galvojau, kas gr lėjo ta skriaudą matyti? Dabar aš ir knygų visokių prisiskaičiau, ir kalbų prisiklausiau. Dabar man aišku, kas matė. Leninas! Leninas, brolau matė..." (189 psl.).

(nukelta į psl. 3)

KNYGA IR LEIDEJAS

Nuo to laiko, kai tremtinių masės pajudėjo iš barakinių Vokietijos stovyklų į įvairiausius pasaulio kraštus, o Vokietijoje buvo įvykdyta valiutos reforma, vokiečių markę pavirtusi dėmesio vertu pinigu, mūsų spaudoje pradėjo rodytis ir ikį šiol tebesirodo verkšlenimai dėl tautiečių sumaterialėjimo ir nesidomėjimo dvasinėmis vertybėmis, šiuo atveju lietuviška knyga ir lietuvišku laikraščiu.

Kiek šie kaltinimai liečia Anglijoje gyvenančius lietuvius, jie mano manymu, neturi jokio realaus pagrindo. Prisimena tie neseni laikai, kai mes jau gyvenome Anglijoje, o dauguma leidyklų dar buvo Vokietijoje. Nelengva buvo mums tada prisišaukti geresnės knygos. Tie sa, atsiųsdavo čia mums visa, kas nevertinga, neįdomu, į ką Vokietijoje gyveną tautiečiai nė nepažiūrėdavo. Jeigu atplaukdavo geresnė knyga, atlikusi nuo kitų pirkėjų ir savotiškai pasenusi, nevisada jos visiems norintiems pirkti užtekdavo.

Dabar padėtis pasikeitė ir, deja, vėl mūsų Anglijos lietuvių nenaudai. Leidėjai, kai kurie sudeginę likusias knygas, išemigravo Amerikon.

Ten vėl pradėjo leisti knygas, tik... mums neįkandamas. Mat, ponas Doleris yra toks didelis prieš kitų kraštų valiutas, kad nusipirkti Amerikoje išleistą knygą yra visai nejuokai.

Seniai jau pribrendęs laikas šią problemą nagrinėti spaudoje ir ieškoti realių kelių lietuvišką knygą padaryti prieinama ir Anglijos lietuviams. Gera, kad atsiliepimų šiuo klausimu jau pasirodo spaudoje.

Žinoma, pats realiausias kelias aprūpinti mus knygomis leisti knygas tuose kraštuose, kur jų išleidimas nėra toks brangus. Čia įsteigimas jungtinės Europos lietuvių leidyklos ,,Bendrijos" turės didelės reikšmės. Svarbu tik, kad ji leistų vertingas ir plačiai visuomenei įdomias knygas.

Amerikoje esančios leidyklos turėtų suprasti, kad jie, norėdami Anglijoje parduoti savo knygas ta pačia kaina, kaip ir Amerikoje, už kelerių metų jų čia neparduos nė vienos. Šiandien visuomenė, nepajėgdama tų knygų įpirkti, apsipras be lietuviškos knygos, užslopins jos ilgesį, ir, vėliau, nors ir turėdama pinigų, jos nebepirks. Argi negalėtų jie išleisti tam tikrą egzempliorių skaičių specialiai mums prieinamomis kainomis, parduodami savikaina. Jau vien iš versliško taško žiūrint, toks jų pasielgimas apsimoka. Kiekvienam verslininkui svarbu turėti kuo plačiausią rinką, o šiaip elgiantisj jų rinka didėtų. Atsirastų galimybės pakelti knygų tiražą. Gi visiems žinoma, kad spaudos tiražui didėjant, mažėja jos savikaina, o tuo pačiu didėja pelnas.

Ką jau bekalbėti apie patrijotizmą, apie prisidėjimą prie lietuviškos kultūros išlaikymo ir ugdymo. Čia vėl mes grįžtame prie to pačio verslo taško — lietuviškai kultūrai vegetuojant ir leidėjų verslas vegetuos.

Patys knygų autoriai, net tie gyveną Amerikoje, galėtų duoti daugiau savo veikalų išleisti nedoleriniuose kraštuose esančioms leidykloms. Gal ,,Dolerinės" leidyklos moka didesnį honorarą? To nežinau. Bet, išleidus pigesnę knygą, jos pareikalavimas žymiai padidėtų ir leidyklas įgalintų autoriams geriau atlyginti. Be to, išleidimui atpigus ir galimybės honorarui mokėti didėja.

Kai įsižiūrai į mūsų lietuvišką gyvenimą, pamatai — visur mus slegia lietuviška neversliniška prigimtis, tiksliau išsireiškus, trumparegio verslininko psichologija. Mes, kaip tas krautuvininkas, norėdamas greitai pralobti, pradėjo pardavinėti prekes brangiau ir, netekęs pirkėjų, bankrutavo, trokštame praturtėti, nesiskaitydami su aplinkybėmis. Kažkas panašaus yra ir su knygų leidimo verslu.

V. Akelaitis.

ATSIUSTA PAMINETI

Adomas Mickevičius KONRADAS VALENRODAS. Lietuvių ir prūsų žygių istorinė apysaka. Vertė V. Mykolaitis-Putinas. Iliustracijos iš originalo, 1851 m. Paryžiaus leidinio — dail. J. Tysiewicz. Išleido ,,Gabija", 335 Union Ave., Brooklyn 11, N. Y. 108 psl., kaina 1,50 dol.

Šis Ad. Mickevičiaus kūrinys įdomus ne tik kaip epochinis dokumentas, bet jis žavi skaitytoją, kaip kūrybine ugnimi plazdenantis augštos vertės mno veikalas. Lietuviams jis brangus tuo, kad jo poetiškoje šviesoje pamatome šlovingą mūsų istorijos vaizdą. Ad. Mickevičius laikė save Lietuvos sūnum, mylėjo Lietuvą ir žavėjosi jos praeitim. Šiuos jausmus jis įkvėpė ir į savo kūrinį.

Birutė Pūkelevičiūtė. METŪGĖS. Poezija. Iliustravo ir viršelį piešė Juozas Akstinas. Išleido Baltija, 1622 Bloor St. West, Toronto, Ont., Kanada. Kaina nepažymėta.

KNYGŲ LENTYNA Vyriausiojo Lietuvos Išlaisvinimo Komiteto leidžiamas lietuvių bibliografinės tarnybos biuletenis. Nr. 11—12 (54—55). Redaguoja A. Ružancovas, 602 Harvey Street, Danville, Illinois, U.S.A.

TECHNIKOS ŽODIS. Technikos darbuotojų mėnesinis laikraštis. PLIAS ir ALIAS organas. Nr. 1 (22). Redaguoja redakcinė kolegija. 1023 N. Keystone Ave., Chicago 51, ILL., U.S.A.

Povylas Gaučys PIETŲ KRYŽIAUS PADANGĖJE. Lotynų Amerikos rašytojų novelių antalogija. Išleido Lietuviškos Knygos Klubas Chicagoje, Viršelis J. Pilipausko. 480 psl. Kaina 4.50 dol.

LINKSMASIS ,,TOMAS NUPERNADIS" ATKELIAVO

kaina 14 šil. (314 psl.). Yra likę po porą egz. M. Katiliškio ,,Užuovėjos" (20 šil. 362 psl.). Dovydėno ,,Brolių Domeikų" (14 šil., 262 psl.). Maupassant ,,Karolių" (14 šil., 278 psl.) Lagerkvisto ,,Barabo" (11 šil., 212 psl.). Rašyti K. Barauskui, 126, Barton Lane, Eccles, Manchester.

KNYGŲ KATALOGAS

Naujai išleistų ir senesnių knygų katalogą-sąrašą galima gauti nemokamai parašius Dainorai Daunoraitei, 49, Thornton Ave. London W. 4

proga perka mažiesiems dovanoti... angliškas knygas. Tiek jau to.

Noriu dar pažymėti, kad tie du faktai (,,Terros" nusistatymas svaro kraštuose pigiau pardavinėti savo leidinius ir bandymas šios salos mažiesiems lietuviams pigesne kaina pasiūlyti lietuviškų knygučių) ,,Brit. Lietuvyje" po kartą buvo skelbti (dažnai kartoti pranešimus neįmanoma, nes ,,Br. Lietuvis" net ir tuo atveju lupa po šilingą už eilutę, kai pranešama, jog gauta knygų, kurios čia bus pardavinėjamos pigesne kaina!).

Kazimieras

L. ŠVALKUS

MYLIU

Aš myliu savo Tėvynę,
tą senuolių žemę,
kurią bočiai amžiais gynė
ir laisvi gyveno.

Aš myliu namelį mažą,
kieme svirtį seną.
Ten paliko dienos gražios
atminimuos mano.

Myliu prie smėlėto kelio
seną medžio kryžių.
Prie jo guodėsi seneliai
iš dvarų sugrįžę.

Aš myliu laukus ir girią,
pievas žalio dimo.
Juk ten vasarom nusvyra
auksas ant arimų.

Myliu aš žiedelį lino,
juostas vargų rašto.
Niekur nieko, kaip Tėynėj
nerasiu gražesnio.

Ak, brangi Tu man, Tėvyne
gimta žeme mano.
Tave amžiais bočiai gynė
ir laisvi gyveno.

KREGZDE, BET NEBE PIRMOJI

,,Brit. Liet." Nr. 10 (289) p. Dainora, rašydama, kad Stp. Zobarskas sutikęs, jog Ig. Šeiniaus knyga Didž. Britanijoje būtų pardavinėjama papiginta kaina, padarė vieną apykuklę klaidą: ji rašo, kad tai pirmas atsitikimas, kai Amerikos lietuviškosios leidyklos atsižvelgia šičia gyvenančiųjų lietuvių ypatingą padėtį ir daro savo leidiniams nuolaidą.

Dar nė jos straipsnelyje minima Trijų vaikų motina nebuvo nieko rašiusi dėl knygų, nebuvo taip pat jokių girdų, kad Šeiniaus knyga išeis lietuviškai, kai šį žestą parodė čikagiškė ,,Terra", jau pirmuosius savo leidinius atidavusi šičia platinti žymiai pigiau, negu jos Amerikoje kaštuoja (sakysim, San Michele knyga, Barabas, Baltaragio malūnas, Kazimieras Sapiega šičia buvo pardavinėjama tik po 11 šilingų, o jų nominalinė kaina beveik visų yra po 2.50 dol.; tokia B. Sruogos Giesmė apie Gediminą čia pardavinėjama tik po 8 šil., nors ir ji Amerikoj 2 dol.; taip pat ir kiti šios leidyklos leidiniai čia pardavinėjami pigiau, negu Amerikoje, pačios leidyklos patvarkymu ir iniciatyva).

Jei jau plunksna rankoj, tegu bus leista pasakyti porą žodžių ir Trijų vaikų motinai dėl jos skundo. Lietuvoj buvo tokių apyšvenčių moterėlių, kurios melstis plūšdavo būtinai į svetimų ir tolimų parapijų bažnyčias, tarytum ten būtų kitas Dievas. Ji skundžiasi turėjusi sumokėti apie 4 šil. už L. Pelėdos ,,Motulė paviliojo". Kai išėjo ta knygelė, jos Didž. Britanijoje buvo gauta 20 egz., ir čia sudarytos sąlygos pardavinėti po 3 šil. Nupirko tik 6 asmenys, o Trijų vaikų motina, užuot mokėjusi tik 3 šil., paprašė, kad jai specialiai būtų užsakyta iš Amerikos, nors ir šilingu brangiau. Tokia jau žmogaus natūra: atidaryk jam gana plačiai duris, tai jis dar būtinai veršis išlaužti sieną ir tuo būdu įeiti vidun. Iš ko Trijų vaikų motina gavo ,,Motulė paviliojo" už 4 šil., ji galėjo gauti už 3 jei būtų parašiusi pasiprašyti, kur tų knygelių buvo šiame krašte (buvo ir yra!).

Savo metu dėl realybės ir dėl deklamacijų apie lietuvių vaikų nutautimą ir vaikišką literatūrą buvau bandęs parašyti ,,Br. Lietuviui" (be jokio ryšio su comic'ų ginču, nes kokiais metais ankstėliau), man nepasisekė. Iš tiesų nėra prasmės rūpintis papiginimais, kai tik keli teperka tokią literatūrą (taip pat ir kitokią) ir kai tie papiginimai teteikia tik bėdos, nes keliolika likusių papigintų egzempliorių reikia nurašyti iš savo kišenės, pasikliovus visomis tėvų ir motinų deklamacijomis, o lietuviškos organizacijos vaikų eglučių

BR. DAUBARAS

MĖLYNA SUKNELĖ

Antroji dalis

Vasaros vidudienio saulė tirpdė Oxfordo gatvės asfaltą. Amžinai gyva ir nepavargstanti, judriausia did miesčio gatvė alpo nuo karščio Tūkstančiai praeivių tingiai slinko pro puošnius priekylangius, ieškodami pavėsio ir ledų parduotuvių. Laikrasčių pardavėjų skelbimų lentose kreida įrašyti šūkiai skelbė apie Wimbledone vykstančių teniso rung tynių eigą ir taikius Maskvos pasiūlymus Vakarams.

Tik siauroje, nuošalioje gatvėje, nežinomame augšte, Semionovo ka linama Gražina Rindžiuvienė nieko nežinojo, kas vyksta gatvėje ir pasaulyje. Ji nuolat drebėjo nuo šalčio belangiame kambaryje — karste, lyg ten, už tų storų mūrų, siautėtų speigas. Jos laikrodukas rodė 2 valandą, tačiau ji nežinojo, ar tai dienos, ar nakties metas. Sienose degė elektros žvakidės, o židinyje ta pati elektros krosnelė, kurią ji matė tada, kai gražiausių vilčių nuotaikoje, Briltono lydima, įėjo į šį kalėjimą. Kai ji atgavo sąmonę, kambaryje buvo tik vienas saugas — nekalbus ežeplaukis vyriškis, įlei dęs ją ir Briltoną į šį kambarį. Ir dabar jis sedėjo kitame kambario gale, prie to stalo, nuo kurio Semionovas atnešė jai vietoje gaidų, jos pasirašytus repatriacijos dokumentus. Gražinai atrodė, kad tai buvęs seniai sapnuotas, baisus sapnas. Ir, tarsi dar kartą norėdama įsitikinti apie savo būklę, ji pakartotinai kreipiasi į ,,Pravdą" skaitantį ežeplaukį rusą:

— Kada jūs mane išleisite iš šito kambario? ...

Saugas, padėjęs laikraštį ant stiklu padengto stalo ir, pusiau pasisukęs į ją, šypsojosi, rodydamas pageltusius, retus dantis.

— Sakykite, kur yra tas ponas, kuris mane čia atvedė? Aš vėl imsiu šaukti, jei manęs tuojau pat neišleisi?

— Ateis, — atsako retadantis. — O jei bandysi šūkauti, vėl užriršiu burną... Geriau sėskite prie pianino ir paskambinkite... Aš mėgstu muziką... Ir jums bus ne taip nuobodu laukti.

— O kas čia ateis? Sakykite, būkite, žmogus, ką norite su manim daryti? Kokią teisę turite šitame krašte grobti žmones, kurie nieko bendro nėnori su jumis turėti?

— Esate mūsų pilietė, todėl mūsų pareiga jumis rūpintis... Be to, pasirašėt, kad repatrijuosite, o vėliau norėjote pakenkti savo tėvynės ir taikos interesams, susirišdama su karo kurstytojų šnipais. Mūsų neapgausite. Mes viską žinome. Galite visą atitaisyti, savanoriškai grįžda mą į Lietuvą. Ten esate laukiama ir reikalinga...

— Jėga jūs manęs gyvos negrąžinsite!...

— Važiuosite savo noru... Prašysite ir padarysite visa, kas jums bus įsakyta...

— Niekados!

— Ne mes, bet jūsų motina ir broliai paprašys, kad pasielgtumėte taip, kaip bus nurodyta. Ar tada irgi atsisakysite, — atsistojęs nuo kėdės, sausai paklausė ežeplaukis žmogus, kurio balse skambėjo grasinimas, o giliai slypiančiose mažose akyse žiaurumas.

— Mano motinos laiškai yra tokiomis pat sąlygomis rašyti, kaip ir mano savanoriškai pasirašytas repatriacijos raštas. Aš mačiau, pergyvenau pati jūsų vadinamuosius ,,išlaisvinimo" metus ir žinau, kokiomis priemonėmis privertėte mano motiną parašyti šitokius laiškus. Ten, mano nelaimingoje tėvynėje, šiandien esate visagaliai šeimininkai ir, būdami stipresni, kankinate kiekvieną nekaltą žmogų, nesiskaitydami nei su priemonėmis nei su humaniškumu. Leiskite savanoriškai vienam šimtui lietuvių grįžti į jų išsiilgtą kraštą ir leiskite vėl jiems grįžti į laisvąjį pasaulį! Tegu jie, grįžę, papasakoja mums, kiek lietuvių esate per paskutiniuosius metus iššudę! Kiek iššudėte pirmaisiais ,,išvadavimo" metais, mes, išsprūdę nuo jūsų kilpos — labai gerai žinome ir niekados neužmiršime! Šiapus geležinės uždangos į jūsų iškastą vilkduobę gali įkristi viena kita nelaiminga auka, kurią prievartaudami norite panaudoti savo idijotiškai propagandai. kuriai ir patys, būdami laisvuose kraštuose, netikite. Sakyk, tu, bukaproti, juk jei ne baimė, jei būtumei užtikrintas, kad gali šitoje pusėje uždangos saugiai pasilikti, — tikriausiai apsigalvotumei, jei šiandien gautumei įsakymą grįžti į savo ,,rojų"? Jei tu turi akis, jei turi nors už vieną peną proto, jei esi buvęs nors vieną savaitę šitame krašte, ar tu nematai ir nejauti, kaip žmogus gyvena čia, ir kaip ten, tame didžiajame kalėjime, kurį jūs pavadinote žemiškuoju rojumi. Tu esi rusas. Patikimas naujajam rėžimui ir išsiųstas į užsienį. Pasakyk man atvirai, kiek jūsų plačioje tėvynėje pasiliktų žmonių, jei vieną dieną, įvyktų stebuklas ir Kremliaus valdovai paskelbtų, kad kiekvienas SSSR pilietis nevaržomas ir nepersekiojamas gali išvykti ten, kur jis nori? Atsakyk, ko tyli?!

— Sučiaupk dantis! Agitatorė, atsirado...

— Tu bijai! Tu bijai manęs ir bijai teisybės, nes savo akimis pamatei du pasaulius: melo, prievartos ir skurdo ir tikrosios laisvės ir gerbūvio. Tu nane saugai šitame karste, ir tu bijai mano žodžių labiau negu aš savo ateities, nes baimėje tave pagimdė tavo motina ir tavo kraujuje baimės jausmas yra didesnis už teisybę, už gyvenimą ta vo gimtojoje žemėje, kuris paremtas tik baimės jėga. Rusija prisikels naujam gyvenimui tik tada, kai rusas nusikratys enkavedisto durtuvo injekcijomis į jo gyslas išvirkšto baimės jausmo. Jei aš tave saugočiau, tu niekad negalėtumei man šitaip kalbėti. Tu bijotumei. Tu prašytumei pasigailėjimo, prisipažintumei nepadarytiems nusikaltimams, atgailautumei, nes taip diktuotų tavo baimės paremta galvosena. Tu išeitumei dabar su manim į gatvę, į laisvą gyvenimą, jei nors valandėlei nusikratytumei to jausmo, kuriuo ir tu ir tavo viršininkai ir visas už geležinės uždangos pasaulis gyvenate. Aš esu paprasta moteris, penkeris metus dirbusi fizinį darbą šio krašto fabrike, nepadariusi jokio nusikaltimo. Tu atvažiavai čia manęs gaudyti. Iškasei vilkduobę. Įkritau. Tu sėdi taip pat su manimi šitoje vilkduobėje, bet, aš visiškai nebijau, o tu drebi, kad aš nepasprukčiau...

— Užteks, paukšteli, kvailai čiul bėti! Imperjalistinės pasakas pasilik sau. Aš atlieku savo pareigą, o tu tylėk, arba eik skambinti, kol ateis viršininkas.

— Tau jis viršininkas, o man tok pat žmogus, kaip ir tu. Tu jo bijai, o jis bijo savo viršininko ir taip iki paties Stalino, kuris taip pat bijo jūsų visų, o daugiausiai tai manęs ir mano motinos? — Ar ne, drauge... — Kaip jūsų vardas? — juokdamasi paklausė Gražina, po kambarį vaikščiojančio saugo.

Jis stabtelėjo ir, pasisukęs į Rindžiuvienę, priekaištingai tarė:

— Ot, Stalino vardo tai geriau jau ir neminėkite!...

— Ar jis ir jūsų motiną Sibiran ištrėmė?...

— Svolačius...

— Stalinas, ar aš?!...

— Abu... — tyliai atsakė ežeplaukis, greičiau sau, negu Gražinai.

Gražina nugirdusi šį žodį, priėjo prie jo ir taip pat tyliai, viliojančiai pašnibždėjo: — bėkime...

(b. d.)

„LIETUVA IR VENETAS"

SVARBUS ITALIJOS UZSIENIU REIKALU VICEMIOISTERIO PAREISKIMAS LIETUVOS REIKALU

ITALIJA NEPRIPAZISTA LIETUVOS PRIJUNGIMO PRIE SOVIETU RUSIJOS.

Lietuvos Nepriklausomybės Šventę paminėjo net Italijos Komunistų Partijos organas „LšUnita". Puldamas, Vasario 16 minėjime Romos lietuviams kalbą pasakiusį Italijos Užsienių Reikalų Viceministerį Dominedo, komunistų dienraštis vasario 17 d. laidoje (nr. 48) įsidėjo kursyvu spausdintą straipsnį antrašte „Dominedo ieško bėdų", o kitos dienos numeryje paskyrė visą vedamąjį puolimui Dulles'o ir Italijos Užsienių Reikalų Ministerijos (Palazzo Chigi) Štai lietuviškas straipsnio vertimas.

„Kai kurie laikraščiai paskelbė žinią apie Romoje įvykusį Lietuvos šventės minėjimą. Lietuva yra Sovietų Sąjungos teritorijos dalis, ir dėl to visų pirma, atrodo, keista, kad kažkas Romoje švenčia lietuvių šventę ir kad policija tai leidžia. Bet visa paaiškėja, kai atkreipiamas dėmesys į faktą, kad šventėje dalyvavo „kardinolas Pizzardo, buvęs nuncijus Lietuvoje arkivyskupas Centoz, lenkų arkivyskupas Gawlina, ukrainiečių vyskupas Buszko, lietuvių vyskupas Padolskis ir lietuvių komiteto Romoje atstovai". Taigi čia eina kalba apie provokacinę, antisovietinę, augštųjų Vatikano dvasininkų globojomą manifestaciją. Bet tai dar ne viskas. Manifestacijai vadovavo Užsienių Reikalų viceministeris Dominedo. „Viceministeris — sakoma komunikate — šiltai pasveikino tremtinius ir priespaudą kenčiančius lietuvius. Kadangi laisvosios tautos troško taikos, užkirsdamos kelią agresoriaus užmačioms, niekas negali pasakyti, kaip ir kada ateis išlaisvinimas. Tačiau yra tikra, kad jis ateis"

„Prakalbėjo išminčius. Viceministeris Dominedo, vargšelis, pranašauja ateitį ir žino visa, kas įvyks. Nesakoma, ar gražiųjų iškilmių pabaigoje, jose dalyvavę prelatai neišsitraukė iš po savo sutanų ginklų atsargų ir ar jų neišdalino ten esantiems, ragindami žygiuoti į Lietuvą. Gal tai neįvyko dėl to, kad dalyviai visiškai nenusivokė, — galima drąsiai tvirtinti, — net kur ta Lietuva yra. Viceministeriui Dominedo buvo pasakyta, kad kalbėtų taip kaip kryžeivis, ir jis tai padarė.

„Būtų gera, kad tuo viskas baigtųsi. Bet dėja, minėtas Dominedo jo laimei ir mūsų nelaimei yra Italijos Vyriausybės Užsienių Reikalų viceministeris. O Italija, nepaisant, kad Dominedo to ir nežinotų, palaiko diplomatinius santykius su Sovietų Sąjunga, kurios Lietuvos Respublika yra dalis. Kaip gali išdrįsti Italijos Vyriausybės viceministeris pasakyti oficialią kalbą už tautinės svetimos valstybės teritorijos išlaisvinimą? Ką jis pagalvotų, jei Austrijos Užsienių Reikalų Viceministeris pasakytų kalbą, pavyzdžiui, už Veneto išlaisvinimą?

„Šis menkas ir nemalonus epizodas dėl savo reikšmės ir dėl jame dalyvavusių asmenų nenusipelnytų net kronikos dėmesio. Tačiau jis rišasi su kažkuo daug svarbesniu. Vakar buvo paskelbta žinia, kad Stassen esąs paskirtas asmeniškai vadovauti vidinės agresijos ruošimui prieš SSSR ir naujosios demokratijos kraštus, siunčiant šnipus, ginklus, provokatorius ir apmokamus agentus. Italijos viceministeriai patys pirmieji puolasi įsirašyti į oficialaus apmokėtojo sąrašus. Ir taip augštieji prelatai, nepavykus panašiems bandymams Lenkijoje ir kituose kraštuose, guodžiasi galvodami apie Lietuvą ir vėl imasi rizikos. O paskui skelbsis kankiniais, kai kas nors pakels jiems su tanas ir parodys paslėptus ginklus ir pinigus."

* * *

Atsakydamas komunistų partijos organui, Viceministeris Dominedo rašė Italijos Kr. Dem. partijos dienraščiui Valdžios oficiozui „Il Popolo" laišką, kuris buvo išspausdintas vasario 26 d. laidoje po stambia antrašte „Lietuva ir Venetas". Viceministeris taip rašo:

„Susirgęs gripu, turėjau gerą progą pamastyti ir taip sine ira at studio galiu atsakyti į nešvankų „L' Unita" reagavimą prieš Tautinės Šventės minėjimą tokios, su ilga pasauline ir krikščioniškąja istorija, šalies, kaip Lietuva. Prieš šmeižtus pastatysiu protą; prieš fanatizmą — faktų jėgą.

1. Atsakingo asmens dalyvavimas, su 700 metų istorija surištos, šventės minėjime esminiai reiškė ir reiškia štai ką: žmogiškojo solidarumo gestą tiems, kurie kenčia tiek toli nuo Tėvynės tremtyje, tiek vergijoje tautinės teritorijos ribose. Niekas, net jei būtų apakintas ar parsidavęs, negali laisviems žmonėms sukliudyti išreikšti šį nesulaikomą draugiškumą broliams.

2. Sakoma: bet Italija palaiko normalius diplomatinius santykius su SSSR, kurios Lietuva esanti tik provincija, panašiai kaip Venetas Italijos (Sic!). Gerai. Net ir užmirštant trumpam akimirksniui dokumentuotą SSSR laikyseną jos diplomatinių santykių su Italija eigoje, pradedant Italijos priėmimo į UNO klausymu, baigiant taikos sutarties revizija, pradedant Triesto klausimu, baigiant karo belaisvių pajieškojimu, kyla klausimas: ar gal diplomatinių santykių su kuriuo nors kraštu palaikymas kliudo pareikšti jo elgesio įvertininimą ten kur šis kraštas, naikinamas savo satelituose arba persekiodamas žmones, sueina į konfliktą su tarptautine morale? Ar praeities ir mūsų dienų istorija neduoda daugybę pavyzdžių, kaip tokiu atveju rezervas yra ne tik teisėtas, bet ir privalomas? Grįžtant prie Lietuvos, argi visa eilė valstybių, pradedant Anglija, baigiant J.A.V—bėms, Kanada ir daugeliu Pietų Amerikos Respublikų, nepalaiko diplomatinius santykius su SSSR ir drauge su Lietuva?

3. Demokratinė Italija nėra formaliai pripažinusi tarptautinio fakto, kuriuo Lietuva buvo įjungta į SSSR 1940 m. liepos 21 d., vos vieneriems metams praslinkus nuo tarpusavės pagalbos sutarties sudarymo 1939 m spalio 10 d. Vis del to iš mūsų pusės yra vienas precedentas. Ir mes jį ne tik kad pripažįstame; bet mielai skelbiame visuomenei nuo to momento, kai jis simptomatiškai rišasi su nelemtu von Ribbentropo-Molotovo 1939 m. rugpiūčio 23 dienos paktu, kuriuo buvo pasidalinta Lenkija. Turime galvoje faktą, kad Italijos vyriausybė, tuo laiku būdama Hitlerio įrankiu, prisidėjo prie atėmimo Lietuvos Atstovybei priklaususio nejudomo turto. Štai vienintelis puikus argumentas, kuriuo l'Unitá galėtų remtis savo naudai. Bet tokiu budu ji labai pasitarnautų SSSR, kuri, kaip neseniai yra pareiškęs ir Taviani, šiandien jau per daug aiškiai pasirodo einanti Hitlerio pėdomis ir šiuo atvėju jai tektų pasiremti argumentu iš Hitlerio laikų. Paliekant nuošaliai posakį kad „quod factum infectum fieri nequit", iš savo pusės mes pasirenkame kitą kelią, išlaikydami nepaliestą mūsų moralinį sprendimą.

„Reikšmingiausix žodį, pagaliau, šia tema yra tarę Rooseveltas, kuris po Jaltos ir Potsdamo neprivalėtų būti Sovietams nepriimtinas. Jis 1940 m. spalio mėn. 15 d., sovietams jėga įvykdžius Lietuvos prijungimą, taip tvirtino: „Sakoma, kad Lietuva prarado nepriklausomybę: toks išsireiškimas yra klaida. Nepriklausomybės Lietuva nėra praradusi: Lietuvos laisvė yra tik laikinai *suspenduotà*. Ateis diena, kad Lietuva vėl bus laisva ir tai įvyks daug anksčiau negu jūs laukiate".

„Po viso to tauta tesprendžia, kur yra rimtumas ir atsakingumas: ar pusėj tų, kurie taikingai siekia laisvės, ar priešingai, vergijos ir žudynių šalininkų pusėje, kaip įspėja Prahos procesas. O skaitytojai teatsimena Lietuvos ir Veneto sulyginimą".

F.M. *Dominedò*

(atkelta iš psl. 2.)

Arba vėl: P. Cvirka „Deputate" rašo apie traktorininką Reišelį, kuris už savo nuopelnus komunizmui („už lygybę — per nuogybę; už komuną—po bizūną!") buvo kandidatu į Lietuvos TSR Aukšč. Tarybą paskirtas. Na, kaip apsidžiaugė Reišelis! Tuojau norėjo karštą kalbą išpilti, bet... „—Stalinas... — ištarė Reišelis, ir ašaros užgniaužė jam balsą. Jis norėjo dar kalbėti ir tą pačią valandą suprato, kad tuo žodžiu jis viską viską iš širdies pasakė" (150 psl.).

Kaip keistai tremtiniui atrodo tokie „kūriniai" su viešpačiu Leninu ir pusdieviu Stalinu. O „stalininės premijos laureatai" galvoja, kad tai gudrūs sliekai tremtiniams.

O laikai,, o įpročiai, — Ciceronas pasakytų.

PAVERGTOS LIAUDIES DAINOS

Knygos redaktoriai (deja, nepasirašę, — slapukai, anot mūsų daktaro) po įvairių tauškalų nori mus suvilioti „liaudies dainomis". Ką gi, puikios mūsų liaudies dainos! Jose tiek paprastumo, grožio, sąskambių...

Tačiau visai kitokios pavergtos liaudies dainos. Jose dainuojama apie kolūkius ir saulę Staliną (nebuvo spausdinant numatyta, kad greit ji nusileis), apie džiaugsmą ir partiją... Tačiau ir tiesa pasakoma. Antai, A. Venclova mokė, kad Lietuva savo noru „įėjo" į Tarybų Sąjungą, o pavergta liaudis dainuoja:

Čia vargai vargeliai žėlė,
gęso laisvės žiburiai.
Išvadavo tėviškėlę
draugo Stalino kariai... (28 psl)

Kam tad tikėti: ar stalininės premijos laureatui, ar vargšui kolchozininkui, kuris savo dainą gražiai „kolukietišku ačiū" pavadino?

Kitoje dainoje minima, kad „nėra šalies brangesnės, kaip Tarybų Sąjunga", kad —

Stalinas rytojun lydi,
visur plaka jo širdis (364 psl.).

Taigi, vėl ta pati pasaka, vėl tas pats, kaip amen poteriuose... Stalinas, ir vėl Stalinas. Tačiau jis, nors ir miręs, menkas sliekas tremtiniams: nekibs jie, draugai stalininiai laureatai.

Knyga išleista gražiai ir labai pigi: ji veltui dalinama. Gi pigią mėsą šunės ėda. Pervertus ją, viena aišku — „brangioji Tėvynė" nepanaši į Lietuvą. Ji pamažu verčiama Tarybų Sąjungos dalimi. O mums tai skelbiama kaip didžiausia naujiena.

Kad jie nesulauktų!...

J. Kukis

SUTARTYS IR KARAI

Visas mūsų gyvenimas, ypač visuomeninis, yra sutarčių sudarinėjimo laikas. Ar mes perkame duonų, ar einame į kiną, ieškome darbo vietos, ar vedame, ar apdraudžiame gyvybę, visada sudarome sutartis. Kad tai buvo sutartis, susivokiame dažniausiai tada, kai sutarties antroji pusė jos nesilaiko.

Kiek kitaip tautų ir valstybių gyvenime. Ir čia tarpusavyje sudaromos sutartys, kurios turiniu nemažiau įvairios, kaip ir privataus gyvenimo sutartys. Senas posakis sako: *pacta sunt servanda*, reiškia, kad sutartys šventai turi būti užlaikomos ir išpildomos. Istorija gi moko, kad sutartis gali būti tiek bloga ir tiek gera, kiek ir ją sudarančios pusė, kad to pasėkoje jos gali nueiti nuo realaus įgyvendinimo ligi paprastos gyvenime fikcijos.

Prieš prasidedant Pirmajam Pasauliniam Karui apskaičiuojama, buvo sudaryta maždaug 8000 tarpvalstybinių sutarčių. Diplomatai keliauja per pasaulį ir renka sutartis, kaip kolekcijonieriai pašto ženklus. Išdava: Pirmasis Pasaulinis Karas. Tautų Sąjungos archyve sukrauta 4834 sutarčių dokumentai: išdava — Antrasis Pasaulinis Karas. Jungtinėse Tautose sutarčių skaičius artėja prie 2000... išdava: — stiprus šaltasis karas ir pasaulio padalinimas pusiau.

Prisiminkime naujausią istoriją. 1939 metų Hitlerio ir Stalino nepuolimo paktas buvo didžiausias triumfas sutarčių apgaulės žaidime. Ilgus mėnesius prancūzų ir anglų misijos Maskvoje tarėsi su rusais sudaryti savitarpinės pagalbos sutartį, staiga Stalinas nepuolimo sutartį pasirašė su Hitleriu, leisdamas jam pulti Lenkiją, o vėliau prancūzus ir anglus. Hitleris ir Alijantai krito didelės politinės intrigos aukomis, kurią Stalinas ligi galo išlošė. Panašios sutartys sekė tarp Kremliaus ir jo broliškų respublikų ir satelitų.

Nežiūrint visos apgaulės, tiek vieni, tiek kiti, vėl bando sutartimis kurti naują pasaulį. Stalinas prisitraukia satelitus, Maocetungas — riša kaimynus Azijoje, Vakarai — nuo Pacifiko ligi Atlanto ilga sutarčių virtine bandys apsiginti nuo raudono antplūdžio.

Tačiau kiek mažai ten pasitikėjimo sudėta, pasirodo iš naujausio Bonos susitarimo, kuris neratifikuotas, o jau norima revizuoti.

1933 m. Hitleris tvirtino: *ką aš galiu laikyti, — pasirašau, ko negaliu—nepasirašau.* Ir darė visą priešingai. Pasirašė ir netesėjo. Ir jam kalba buvo priemone savo tikslus slėpti. Kremlius nė kiek neatsilieka.

Vienintelis sovietų nepuolimo paktas, būtent su Turkija, išsilaikęs 20 metų. Visi kiti — vidutiniškai po 2 metų buvo sulaužyti, išimtis — satelitinės valstybės. Nuo 1925 ligi 1952 m. sovietų pasirašytų 75 sutarčių, galiojančios yra dar trys: Sovietų — Afganistano nepuolimo paktas iš 1926 mj.; Britų-Sovietų pagalbos paktas iš 1921 m. ir Sovietų Sovietų satelitų iš 1944 metų.

Pastarosios sutartys labai ryškiai parodo politinio gyvenimo dilemą. Abi sutartys de jure dar galioja, bet gi visi trys sutarčių partneriai tvirtina, sakydami, kad kiti jas sulaužę. Taigi, tiesiai pasakius, Prancūzija ir Anglija pagal sutartis dar ir šiandien yra Sovietų sajunginės, gi priklausydamos Atlanto paktui — didžiausi Sovietų politikos priešai.

Trumpai suglaudžiant, sakome: *tikėjimas sutartimis yra šventa apgaulė.* Sutartys buvo ir yra sulaužomos, prieš nudžiūstant parašų rašalui. Sulaužomos raidiškai, sulaužomos dvasioje. Popiežius Pijus XII sako, jog tai tarptautinio gyvenimo sistemų klaida kai tarptautinis gyvenimas priklauso nuo atskirų vyriausybių pastovumo. Blogai, kad šituo atveju nėra priverčiamos, policinės jėgos.

Ar nėra sutartims išlaikyti bendros priemonės? Taip ji yra. Tai kelias, sudarant Jungtines Tautas. Ten sudaryta „Uno charta", kuri yra kolektyvinė sutartis. Tai pradžia visam pasauliui galiojančios teisės, kur sutartys pakeičiamos pasauliniais įstatymais. Kiekvienas nusikaltimas bus pasaulinės teisės sulaužymas ir baudžiamas tarptautinio teismo.

Atrodo fantazija, — bet atsiminus karčią praeitį ir dėsnį — *pacta dent leges*, gal bus daugiau atsiekta sutartis padarant įstatymais, pasauliniais įstatymais, kurių augščiausias kriterijus būtų — tautų sąžinė.

K.D.

TEIRAUJASI APIE KARO BELAISVIUS

* Tarptautinė Senųjų Kovotojų Asociacija nutarė kreiptis laišku į naująjį Sovietų S—gos ministerį pirmininką Malenkovą ir prašyti jo paaiškinimo dėl 1.200.000 karo belaisvių, kurie dar randasi Sovietų S—goje. Asociacijos sekretorius M. Elliot Newcomb pareiškė, jog šis demaršas bus padarytas „remiantis informacijomis, pagal kurias nau ji Rusijos valdytojai būsią daugiau sukalbami, negu senieji". M. Newcomb pridūrė, kad tikrovėje esą daugiau belaisvių negu 1.200.000. Tarp jų randasi 370.000 japonų, 280.000 vokiečių, 63.000 italų, 12.000 prancūzų. 5.000 austrų, 1.000 ispanų, 200 olandų, be to dar vengrų, rumunų.

Kai kurios Pietų Amerikos skruzdės pavergė tam tikrus vabalus, kad nešiotų našulius iš laukų į skruzdėlyną.

KALEJIMAS IR TAIKOS BALANDZIAI

J. KUZMIONIS

(Tęsinys)

„TROCKISTŲ BLOKAS"

Kalinių apklausinėjimas tęsėsi toliau.

Į pirmą ugnį paleista keletas paskalėlių. Apklausinėjimo pagrindinis dėsnis buvo visiškai aiškus. Buvo svarbu, kad kaltinamieji savo parodymuose duotų bendrą tariamo „Bloko" veiklos vaizdą ir visiškai nugramzdintų jo vadus.

Biezsonovas atliko savo vaidmenį, nupasakojęs „Bloko" ryšį su Trockiu ir vokiečiais. Ukrainietis *Hrinko* išryškino teroristinės organizacijos egzistavimą Ukrainoje, l uri gaudavo įsakymus iš „Bloko". Buvęs liaudies žemės ūkio komisaras *Čiernovas* prisipažino vykdęs Bucharino ir Rikovo instrukcijas, pagal kurias būtų iššauktas sąmyšis, tyčia persekiojami vidutinio turtingumo ūkininkai. Tikslu sumažinti tautos turtus, organizavo dešimčių tūkstančių kiaulių ir arklių naikinimą. Kiti sekė jo pavyzdžiu, prisipažindami prie ūkinio sabotažo milžiniškoje skalėje. Vienas iš kaltinamųjų — buvęs valstybinio planavimo departamento direktorius *Želienskis* — prisipažino, dėjęs vinių ir stiklo šukes į sviestą, o 1936 metais sunaikinęs 50 sunkvežimių kiaušinių.

Šis baisus pareiškimas salėje iššaukė pykčio ir pasibjaurėjimo murmėjimus. Dabar jau paaiškėjo, kas atsitiko su sviestu ir kodėl niekuomet nebuvo galima gauti kiaušinių. Sugalvotas sabotažas geriau paaiškino kai kuriuos trūkumus, nei apsileidimas ar neveiklumas. Be to, Želienskis prisipažino, kad palaikė ryšį su tūlu gudriu užsieniečiu, politiku ir britų Labour Party nariu kokiu tai. A. V. Alexander'iu, kuris raginęs jį pravesti tuos niekšingus planus.

Taigi, nenuostabu, kad į sviestą majšė stiklo šukes ir vinis... Kokia puiki pamoka nepalaikyti jokių ryšių su užsieniečiais, nors jie būtų ir socialistai.

Vis dar besitęsiant apklausinėjimams, svarbiausias dėmesys buvo kreipiamas į „Bloko" santykių su užsienio valdžia ir žvalgyba išryškinimą. Vokiečiams nebuvo pripažintas tamsių charakterių monopolis: taip pat svarbus vaidmuo buvo paskirtas ir britų žvalgybai.

RAKOVSKIO LIUDIJIMAS

Ypatingai orignalių žinių šiam reikalui suteikė *Rakovskis*, pagyvenęs rimtas ponas, ilga pražilusia barzda ir garsia revoliucine praeitimi. Anksčiau jis buvo sovietų pasiuntinys Londone.

Su smulkiausiomis dėtalėmis papasakojo, kaip buvo „užverbuotas tarnybai" pietų metu Oxford gatvėje. Paskum jis pasakė, kad pats Trockis jau nuo 1926 m. buvo britų agentas.

Kad dirbo britų žvalgyboje, prisipažino taipgi *Ivanovas* ir *Rozenholzas*. Jie būk tai pagal Bucharino instrukcijas pardavinėjo anglams aukštos kokybės medį už juokingai menkus pingius, kad už tai gautų britų paramą savo niekšingiems tikslams.

Faisulla Kojajevas savo ruožtu pareiškė, kad, gerai žinodamas anglų tikslus Vidurinėje Azijoje, stengėsi surasti britų agentą Tadžikistane, kad sueitų su juo į kontaktą. Tačiau tai jam nepavyko.

Atsiminimų autorius rašo, kad tuo metu pakėlęs akis ir pagavęs Višinskio žvilgsnį, kuris žiūrėjęs į jį reikšmingu žvilgsniu ir, rodos, norėjo pasakyti: „Tuo tarpu ištrūkai man, broleli!"

Kai posėdis buvo atidėtas, prie Fitzroy Macleano priėjo vokiečių ambasados sekretorius ir pasakė:

— Sveikinu! Viskas rodo, kad jus mėgsta nemažiau kaip mus. O gal daromės populiaresni, — nusijuokė.

Kitais metais tas vokietis turėjo, palyginti, didelį vaidmenį, sudarant sovietų — vokiečių paktą.

PRISIPAŽINIMŲ REIKŠMĖ

Laikui bėgant fantastinis teismo pastatas pradėjo ryškėti.

Kiekvienas kalinys kaltino kitus suimtuosius ir pats buvo kitų kaltinamas. Nuosekliai ir noriai pasakojo apie savo ir kitų nusikaltimus, juos įvairiomis spalvomis ryškindami. Niekas nemėgino vengti atsakingumo. Priešingai, — ne kartą buvo ginčyjamasi, kuris iš jų suvaidino svarbesnį vaidmenį. Kai kurie iš jų buvo puikūs oratoriai. Visi, tačiau, buvo pilnos sąmonės: jų prisipažinimai buvo pagrįsti ir daug kas spontaniškai pasakyta. Neatrodė, kad viso to būtų iš anksto išmokę ir dabar, narkotikų ar hipnozės įtakoje, kartoję.

O tačiau, ką pasakojo, neatrodė, kad turėtų bet kokio ryšio su tikrove. „Bloko" veikla negalėjo siekti toliau, kaip 1932 ar 1933 metus, kada dešiniojo sparno diversantai, vadovaujami Bucharino ir Rikovo, susijungė su trockininkais ir su raudonosios armijos sukilusia dalimi, vadovaujama maršalo Tuchačevskio. Jie tai sudarė kažką panašaus į kontrrevoliucinę koaliciją, pasišovusia jėga nuversti sovietinį rėžimą. Tuo tarpu kiekvieno kalinio antisovietinė veikla buvo nagrinėjama nuo pačios jaunystės, norint įrodyti, kad jų tarpe nebuvo nė vieno žmogaus, kuris nuo pat jaunystės nebūtų buvęs išdavikas.

Faisulla Kojajevas, kuris išgarsėjo Vid. Azijos sovietinės revoliucijos metu ir kuris, sulaukęs vos dvidešimties dviejų metų, pirma buvo Buchažo liaudies prezidentu, o vėliau (1925 m.) naujai sukurtos uzbekų tarybinės respublikos prezidentu, prisipažino, kad jau nuo 1918 m. buvo slaptu „buržuaziniu nacionalistu", kad jo gyvenimo tikslas buvęs sukurti nepriklausomą Vid. Azijos valstybę britų protekcijoje, kad tuo tikslu tyčia sabotavęs žemės ūkį ir kėlęs nepasitenkinimą vietinių žmonių tarpe ir kad ištisus 20 metų jo tariamas lojalumas Maskvai buvęs tiktai paravanas. Kai Bucharinas, kuris du kartus lankęsis Vid Azijoje, suėjęs su juo į kontaktą (1933 ir 1936 m.), dešinieji radę jau subrendusį savanorį...

(b. d.)

EUROPOS LIETUVIŲ GYVENIMAS

VOKIETIJA

— Vasario 16 gimnazija, Diepholze, naujuosius mokslo metus pradeda balandžio mėn. 14 d. Tai bus ketvirtieji šios gimnazijos, išlaikomos viso pasaulio lietuvių aukomis, veiklos metai.

Šiais 1952 - 53 mokslo metais Vasario 16 gimnazijoje mokėsi 153 mokiniai. Gimnazijos vadovybė jau gauna prašymų iš naujų mokinių, norinčių gimnaziją lankyti.

* * *

— Vokiečių skautai stengiasi padėti tremtiniams, kurie norėtų studijuoti Vokietijos universitetuose. Jie pasiryžę tarpininkauti atitinkamose vokiečių įstaigose, išrūpinti studentams lengvatų. Tuo reikalu Braunschweigo vokiečių skautų akademikų skiltis kreipėsi ir į lietuvių skautų vadovybę, prašydama nurodyti jiems kandidatus.

VARGO MOKYKLOS

Kovo mėn. duomenimis, šiuo metu veikia šios lietuvių tremtinių Vargo Mokyklos:

1. Augustdorfe — 16 mokinių, mokytojas Dr. V. Literskis
2. Augsburge — 12 mokinių mokytoja V. Augustaitienė
3. Dillingene — 7 mokiniai, mokytoja O. Rauchienė
4. Geesthachte — 11 mokinių, mokytojas A. Midveris
5. Memmingene — 37 mokiniai, mokytojai V. Vykintienė ir S. Vykintas
6. Munchene — 11 mokinių, mokytoja S. Laukaitienė
7. Neustadte — 6 mokiniai, mokytojas J. Pareigis
8. Rendsburge — 4 mokiniai, mokytojas Dr. L. Stelmokas
9. Salzgitter-Lebenstedt — 93 mokiniai, mokytojai F. Stončienė ir Masiliūnas
10. Seedorfe — 6 mokiniai, mokytoja E. Beinarauskienė
11. Hanau — 8 mokiniai, mokytoja B. Survilienė
12. Wehnene — 45 mokiniai, mokytoja J. Atienė
13. Wehnene — vaikų darželis su 25 vaikais, dėl lėšų stokos nevei kia.

Materialinė suminėtų mokyklų padėtis yra sunki. Nors mokiniai neretai yra sušelpiami, bet trūksta lėšų pačioms mokykloms išlaikyti. Tam būtinai yra reikalinga 2.500 DM suma mėnesiui.

PLB Vokietijos Krašto Valdybą (Litauisches Zentralkomitee, Hannover-Kleefeld, Hegelstr. 6, Germany, Br. Zone) šiam tikslui telkia lėšas. Užjūrio lietuvių visuomenė kviečiama organizuoti Vargo Mokykloms remti būrelius, kurie, pastoviai siųsdami aukas, kaip tai daro Vasario 16 gimnazijai remti būreliai, įgalintų Krašto Valdybą planingai skirstyti lėšas, kad būtų aprūpinti būtiniausi Vargo Mokyklų reikalai pagal jų svarbumą.

* * *

— Ingolstadte, Munchenerstr. 4, veikia vokiečių išlaikoma amatų mokykla tremtiniams. Mokslas tęsiasi pusę metų. Visi mokiniai gyvena bendrabutyje, kuriame yra 300-400 vietų. Pirmenybė teikiama tiems, kurie numato išemigruoti ir todėl nori pasiruošti kuriam nors amatui.

Šiuo metu ten veikia šie kursai: autoelektrikų, automechanikų, stalių, elektromechanikų, mūrininkų, tekintojų frezuotojų, radio mechanikų, šaltkalvių, siuvėjų, šveisuotojų ir braižytojų. Mokslas ir pragyvenimas yra nemokamas. Kandidatai priimami iš visos V. Vokietijos.

STOVYKLŲ PERKĖLIMAI

— Memmingene gyveną lietuviai netrukus bus perkelti iš stovyklos į naujai pastatytas kolonijas. Daug rūpesčio žmonėms sudarė aplinkybė, kad vokiečiai buvo nusistatę gyventojus naujose patalpose labai ankštai sutalpinti, o daugumą gyventojų sudaro ligonys, seneliai ir pan. Memmingeno ir Bavarijos krašto įstaigose buvo daryta žygių, kad tuo atžvilgiu būtų padaryta palengvinimų. „Savaitės Žinios" iš Memmingeno praneša, kad vokiečių įstaigos tuo reikalu padarė nuolaidų ir suglaudinimas numatytu mastu nebus vykdomas. Bus atsižvelgiama ir į Tbc ligonis. Dalį gyventojų numatoma perkelti į naujus namus dar prieš Velykas.

ĮSTAIGA PABĖGĖLIAMS

„Hamburger Echo" kovo 3 d. numeryje skelbia, kad, ryšium su Lastenausgleich įstatymo įsigaliojimu, jau pradeda darbą specialios įstaigos (Heimat auskunfsstellen), kurių tikslas yra tarpininkauti, per žiūrint pabėgėlių prašymus, suteikiant žinių, paskiriant liudininkus bei ekspertus. Šios įstaigos tvarkys tik tokias bylas, kurios nėra pilnos arba yra abejotinos.

Iš viso jų būsią 34 V. Vokietijoje. Rytprūsių pabėgėliams tokią įstaigą veiks Kielyje. (Mūsų žiniomis, jį rūpinsis taip pat ir Klaipėdos krašto pabėgėlių bylomis). Vokiečių kilmės pabėgėliams ir repatriantams iš Pabaltijo kraštų tokia įstaiga steigiama Wiesbadene.

IŠ VOKIEČIŲ SPAUDOS

— Laikraštis „Die Glocke", Oelde, š. m. kovo 3 d. deda pranešimą iš Stockholmo, kuriame rašoma, jog iš Pabaltijo prasiskverbia žinios kad ten vykdomi nauji bažnyčios ir dvasininkijos persekiojimai. Rygoje Gertrūdos bažnyčia esanti paversta komjaunimo klubu, o Nikalojaus bažnyčia Daugavpilyje — grūdų sandėliu. Agolos vienuolynas, visas vienuoles ištrėmus, paverstas darbininkų poilsio namais.

Yra likęs tiktai vienas katalikų vyskupas Springovics, 76 metų amžiaus. Liuteronų vyskupu pastatytas nuo bažnyčios atskirtas kunigas Gustav Turss.

Iš 2000 Lietuvoje buvusių kunigų beliko vos 11, visi kiti yra deportuoti. Ortodoksų bažnyčia Latvijoje pavesta Maskvos patriachato žiniai. Šios bažnyčios vadovavimą Latvijoje yra perėmęs rusas Filaret. Nors ortodoksų bažnyčiai priklausančiųjų yra labai mažas skaičius, ji paskelbta valstybine bažnyčia. Kadangi visos kunigų seminarijos yra uždarytos, tiek katalikų, tiek evangelikų dvasininkija nebeturi prieauglio.

Apie bažnyčių padėtį Pabaltijo kraštuose panašiai rašo ir „Norddeutsche Nachrichten", Hamburg, kovo 11 d. numeryje.

* * *

— „Harzburger Zeitung" š. m. kovo 4 d. numeryje, straipsnyje „Raudonoji armija prieš raudonąjį gestapo" rašo, kad, ryšium su naujais valymais ir numatomais pasikeitimais valdžios viršūnėse, tarp kariuomenės ir MVD kyląs rungtyniavimas dėl valdžios. Apžvelgdamas visus sunkumus, kurie Sovietų Sąjungoje iškiltų karo atveju, laikraštis rašo, kad Maskva su nerimu stebi nepasitenkinimą režimu. To nepasitenkinimo pradžia yra Lietuvoje ir jis, apimdamas Baltijos jūros pakrašti, siekia Leninrado. Pasak laikraščio, šiandien daugiau, negu bet kada manoma, kad šioje srityje gali įvykti lemiamieji oro puolimai. Partizanai šią raudonosios Sąjungos dalį yra padarę „jautrią" ir priešas, prasiveržęs pro ją, galėtų pasiekti svarbiausius rusų pramonės centrus.

PABALTIJO SPAUDOS AGENTŪRA

— Lietuvių, latvių ir estų Centro Komitetų sutarimu, įsteigta Pabaltijo spaudos agentūra. Agentūra leidžia vokiečių kalba biuletenį „Baltische Korrespondenz". Pirmasis to biuletenio numeris išėjo kovo mėn. Ateityje numatoma jį leisti kas du mėnesius.

Pirmajame numeryje įvade pažymima, kad to biuletenio tikslas yra atkreipti Vokietijos ir kitų kraštų visuomenės dėmesį į Pabaltijo valstybių politinę, ūkinę ir kultūrinę reikšmę Europos tautų bendruomenėje ir tuo būdu siekti, kad tų tautų egzistencija, jų likimo tragedija ir jų vaidmuo ateityje nebūtų vakaruose užmiršta. Bet ypatingai tas biuletenis turįs patarnauti kaip priemonė pasikeisti nuomonėmis pačių pabaltiečių tarpe, nagrinėjant tų tautų ateities bendradarbiavimo ir valstybinio gyvenimo formos ir tuo būdu ieškant bendros kalbos ateičiai.

Biuletenyje, tarp kitų, įdėti šie straipsniai: buv. estų užsienių reikalų ministerio Karl Selter straipsnis „Pabaltijo federacija", vokiečių parlamento nario Axel de Vries straipsnis, kuriame išreiškiama viltis, kad Pabaltijo tautų išsilaisvinimo valanda yra nepertoliausia. Be to, Erik Vergo, buv. latvių ministerio prof. A. Spekke, Dr. Helmuth Weiss ir kt. straipsniai Pabaltijo temomis.

BELGIJA

— Belgija vėl verbuoja tremtinius darbams kasyklose. Minimas atlyginimas nuo 196 iki 315 belgų fr. per dieną. Nurodoma, kad Belgijoje šiuo metu dirbą 15.000 tremtinių anglies kasyklose.

Iš ankstesnių patyrimų, kuriuos lietuviai tremtiniai turėjo Belgijoje, vargu galima būtų tikėtis, kad didesnis tremtinių skaičius tuo pasiūlymu pasinaudos.

PAS OLANDIJOS LIETUVIUS

Nuo Belgijos sienos ligi mano kelionės tikslo nepilna valanda traukiniu. Sekmadienio nuotaiką pasaldina pavasariu sprogstą žalumynai ir Olandijos laukų švarumas. Prie laukų derinasi olandų mažučiai kaimeliai, ne tik iš tolo, bet ir iš arti švarūs.

Taip besigėrint sekmadienio saule nušviesta nauja šalimi, pasiekiau tikslą. Paslaugaus olando gelžkeliečio įsodintas autobusan, atsidūriau manęs laukinačių lietuvių būrelyje mažame Limburgo mieste — Hoensbroek'ene. Sekmadienio pamaldoms jie susirinkę baltoje barakų koplytėlėje viso gal dešimts; tiek jų ten lietuvių begyvena. Lietuvio kunigo atsilankymas jiems staigmena, tas sekmadienis lyg šviesesnis už visą eilę kitų, be lietuviškų pamaldų. Pasirodo, kad lietuviai ten tuo didžiuojasi ir džiaugiasi.

Šis dešimtukas atsirado Olandų Limburge įvairiais keliais. Vieni karo metu, kiti po karo, ieškodami ramesnio užkampio, Unros dosniai rankai pasibaigus. Sunku buvo rasti žmoniškesnį darbą, bet kai kurie rado, nors pačių olandų bedarbių jau nuo karo pabaigos netrūko. Dalis to dešimtuko sulindo į suodinas kasyklas duonos ir pragyvenimo kasti. Bėgo metai vieni po kitų, o Limburgo lietuviai patenkinti gyvenimu, nesisielojo nei emigracijomis, nei kitais gyvenimo palengvinimo sielvartais nedūsavo. Visi jauni, nevedę ir netekėjusios, nežinodami kas darosi lietuviškame pasaulyje, suko šeimos lizdelius.

Po pamaldų, kaip jau ten įprasta, — sueiga pas seniūną. Šį sekmadienį, pas J. Klevinį. Maloni, tik pereitais metais susikūrusi šeima, abu lietuviai, susipažinę atsitiktinai per pamaldas. Ji, ponia Klevinienė lietuvišku vaišingumu laukia svečių. — Ten visi lietuviai svečiai. Žmonės retai susitinką, mielesni vieni kitiems, negu begyveną, — atstumas suartina!...

Žvalgausi seniūno kambaryje. Tikrai, jo būveinė verta seniūno, sakyčiau, pavydėtina nevienam seniūnui. Tikras lietuviškas kampelis ir židinys. Didieji Lietuvos kunigaikščiai žvelgia nuo sienos į savo palikuonis, istorijos likimo atblokštus. Pačio Klevinio išrašyti keli Kudirkos eilėraščiai, Maironio dainos įrėmuotos suteikia itin apsišvietusio tautiečio įspūdį. Kambarėlis barake, baltas ir švarus gėlėmis išdabintas. Jei taip tvarkytųsi lietuviškas elitas, nieko nuostabaus, žmonės einą mokslus — išmoksta gražiai gyventi. Čia, tačiau, — juodadarbio angliaksio kambarys, baigusio vos mokslo pradžią. Pas mus Belgijoje lietuviai dažnai sako: — „et, gal išvažiuosime į Ameriką, ten pasidabinsime, čia gi — vistiek suodinas gyvenimas". Stebėtina, kad tremties apverktose dienose, kai kurie lietuviai išmoko gražiau gyventi ir kurtis nors ir tarp kartoninų sienų, barakuose — įkurti lietuvišką židinį.

Vakaro sutemoje, mediniu Maaso tiltu garvežys riedėjo iš Olandijos. Grįžau iš šalies, kur žmonės kuria gyvenimą šypsodamiesi.

K.J.D.

KOMUNIZMO SAULELYDIS

Komunistų partijos gretos Vakarų Europoje ima retėti. Tai džiuginantis faktas, nes jis rodo, jog *tiesa laimi prieš melą*, nors ta kova ir ilgai trūktų, ir jos baigmė nebūtų kurį laiką aiškiai pramatoma.

Komunizmo doktrinės tezės, kurios žiauriausiu būdu stengiamasi įgyvendinti sovietiniuose kraštuose, turi savo esmėje klaidingas atramas, todėl bolševizmo realizuotas statinys, anksčiau ar vėliau, turės subirėti. Markso svajonė-sukurti tokią žmonių socialinę aplinką, kurioje kiekvienas galėtų be vargo pasigaminti visa tai, kas jam reikalinga, be rūpesčių ir sunkumų gyventi, yra ne kas kita, kaip gryna utopija.

Jau pati Markso žmogaus samprata, pagal kurią žmogus yra tik chemofiziologinė mašina, neatitinka tikrovei, nes žmogus turi ir dvasinį pradą. O kaip tik su žmogaus samprata laikosi ir griūna materializmas. Sovietų S-gos pilietis yra materializmo realizuotas žmogaus tipas, kuris yra praradęs laisvę ir savo, kaip žmogaus, pirminę vertę. Sovietiškas žmogus yra tragiška žmogaus karikatūra, su kuria daroma viskas, kas tik norima.

Kaip tik tas regimas marksistinės-materialistinės doktrinos įgyvendinimo būdas ima vakariečių galvosenose išsklaidyti Kremliaus į visas puses pučiamas miglas apie „darbininkų rojų".

Švedijos darbininkija, po atmintinos komunistų šnipų bylos, nebenori girdėti apie komunistų, t.y.. šnipų, partiją. Iki tol darbininkas patikėdavo savo reikalus komunistams, nes socialistai, — darbininkų nuomone, nebuvo užtektinai karingi. Bet jie pakeitė savo nuomonę apie komunistus. Po paskutiniųjų profesinės sąjungos rinkimų, pravestų visose didesnėse įmonėse, pasirodė, jog Švedijos darbininkija nusisuko nuo komunistų. Tas faktas atsiliepia ir komunistinę spaudą. Jos kiekybė ir kokybė ima traukis. Kitados tokie agresyvūs jųjų, laikraščiai virto „sektų laikrašteliais" ir yra priversti pereiti į defenzyvą.

Dar didesnę spaudos krizę išgyveno ir išgyvena Prancūzijos komunistai. Po tariamojo rusų gydytojų „sąmokslo" Maskvoje ir po jo sekusio žydų persekiojimo, prancūzų komunistų eilėse, kaip „Figaro" pažymi, iškilo tam tikri neramumai, kurie tebesitęsia. Susidariusios dvi stovyklos: viena sionistiškos tendencijos, vadovaujama Duclos ir Fajon, kita antisionistiška, tikriau pasakiaus, antisemitiška, kurios priekyje stovi Billoux ir Lecoeur.

Ofenzyva prieš žydus atsiliepė į komunistų finansų kasą, nes iki šiol žydų prekybininkai stambiomis sumomis rėmė komunistų partiją. Pajamų susiaurėjimą aštriai pajuto „raudonoji" spauda. Nuo kovo mėn. 1 d. nustojo ėjęs komunistų vakarinis dienraštis „Ce Soir". Jo vyr. redaktorius L. Aragon apkaltino Maršalo Plano „propagandą", amerikonų politinį „spaudimą", Prancūzijos vyriausybės „policines priemones prieš spaudos laisvę" ir t.t. Kitaip ir būti negali. Juk reikia kam nors suversti kaltę. Negi komunistų lyderiai prisipažins, kad komunizmo pastatas ima trupėti.

1939 m. „Ce Soir" laida siekė 200.000 egz. Po Prancūzijos išvadavimo iš nacių jungo ji pakilo iki 500.000 egz., bet jau 1946 m. šis skaičius nukrito iki 100.000. O dabar „Ce Soir" turėjo sustoti ėjęs. To paties likimo susilaukė ir komunistiškas savaitraštis „Ce Soir-Dimanche", o vasario mėn. redakcijos duris uždarė „La Voix de la patrie", kurs buvo leidžiamas Montpellier. Didžiausias jų dienraštis „Humanitė" nuo 601.000 egz. (1946 m.) nukrito iki 174.000 (1952 metų).

Čia geriausi įrodymai, jog komunistų įtaka visuomenėje, o ypač darbininkijoj nuolat mažėja.

Nusigręžimas nuo komunistų ryškus visoje Vak. Europoje. Pagal „The Manchester Guardian" paduota žiną britų komusistų partija šiuo laiku teturi, kaip jos lyderis Hary Pollit neseniai pareiškė, 35.000 narių. 1946—1952 metų laikotarpyje už komunistus balsavusiųjų skaičius nukrito Norvegijoje nuo 10,5 iki 6,4 proc., Švedijoje — nuo 6,3 iki 4,6 proc., Danijoje — nuo 6,9 iki 4,7 proc., Belgijoje — nuo 12,8 iki 4,5 proc., Olandijoje nuo 7,7 iki 6,2 proc. Austrijoje š.m. vasario mėn. parlamentarinių rinkimo metu kmunistų partija tegavo 5,28 proc., t.y. mažiau, negu praėjusį kartą.

Tie faktai rodo, jog Europa baigia persirgti komunizmo liga ir ima palengva sveikti. Vyriausybių daromos didelės pastangos darbininkų buičiai pagerinti. Kur darbininkų socialinis gyvenimas yra žmoniškas, o patys darbininkai turi daugiau laiko ir galimybių dalyvauti kultūriniame gyvenime, kitaip sakant, kur žmogaus kaip dvasinės ir kunininės būties vertė yra akceptuojama ir gerbiama, ten komunistai neranda pritarimo. Yra daug vilties, jog ir ateityje šie pozityvūs reiškiniai tęsis, ir Vak. Europos organizmas nugalės šiuo laiku destruktyvų darbą dirbančius mikrobus.

J. Medaitis

Kas metai žmonių priauga po 20 milijonų. Besibaigiant 2000 metams, manoma; kad žemėje gyvens per 4 milijardus žmonių.

* * *

Leonardo Da Vinci nebuvo kairiarankis, bet su kairiąja ranka taip puikiai darbavosi, kaip ir su dešiniąja. Paišė dešiniąja, tapė kairiąja ir abiem rankom sugebėjo nubrėžti visiškai apskritą ratą.

EZERO DUGNE

Partizanų dainos, užrašytos jau no, iš Lietuvos sugrįžusio, vokiečio.

Pakvipo paraku pasaulis,
Pasklido šūviai alkani.
Skaisti, raudona saulė leidžias,
Nuskendo ežero dugne.

Išėjo broliai Ąžuolas ir Vėtra,
Veidai žibėjo jų drąsa.
Jiems žalios klevo šakos mojo
Ir lapai, lyg ašarom, mirgėjo rasa

Suklupo rūtose mergaitės,
Žolynai glostė veidus jų.

Melsvas akis į dangų kėlė,
Kaip linų žiedą prie rasos.
Grąžink, Augščiausias, mūsų brolius,

Grąžink sūnelius į namus, —
Malda pravriko vakarinė,
Kaip tyli vasaros naktis.

Kai sutema ant žemės skleidžias,
Kai paukščiai grįžta į namus, —
Skaisti, raudona seaulė leidžias
Ir skęsta ežero dugne.

PAVERGTOJ TEVYNEJ

Grįžę iš Lietuvos vokiečiai daug pasakoja apie partizanus ir jų veiklą. Čia duodame vieną tokį epizodą

1950 m. pas vieną ūkininką, kurio ūkis buvo prie miško, atvyko du partizanai. Jie atrodė labai pavargę ir buvo tuojau paguldyti. Ūkininkas su savo darbininku išėjo į kiemą ir, ten dirbdami, pamatė atvažiuojant du sunkvežimius. Greitai buvo pažadinti miegantieji partizanai ir šie, kadangi miegojo apsirengę, suspėjo išbėgti ir pasislėpė rūsyje. Netrukus į kiemą įvažiavo abu sunkvežimiai, pilni NKVD - istų ir milcininkų, apie 30 vyrų. Vienas iš jų pasiliko kieme, o kiti, trumpai pasikalbėje, išėjo miško link. Pasilikusysis ėmė dairytis po kiemą, nuėjo į tvartus ir kitus pastatus. Ūkininkui jis pasisakė, kad atvykę likviduoti banditų, kurie vis dar laikosi miške. Jis buvo pakvies tas įeiti į vidų, bet atsisakė, pareikšdamas, kad geriau liksiąs lauke, nors oras tą dieną buvo blogas.

Vaikščiodamas, jis, matyti, buvo pastebėjęs kažką įtartino, nes kelis kartus norėjo įeiti į rūsį, kur buvo abu partizanai, bet nedrįso ir tik ne išleido šios vietos iš akių. Pamažu enkavedistas pradėjo nervintis, taip pat abu rūsyje buvusieji pajuto negerą. Pagaliau jis nutarė patikrinti ir atidarė duris į rūsį, bet tuo pačiu momentu gavo smūgį į veidą ir parvito. Abu partizanai pasileido bėgti miško link. Jie nepaleido šūvių, nenorėdami sukelti triukšmo, kurį būtų išgirdę kiti milicininkai

Be sąmonės gulinčiam enkavedistui ūkininkas atnešė vandens. Jis netrukus atsigavo ir tuoj pradėjo šaudyti. Miške taip pat pasigirdo šūviai. Vienas iš partizanų bėgdamas pateko ant milicininkų ir buvo jų nušautas. Antrasis buvo sunkiai sužeistas. Žmonės pasakojo, kad jis po to buvo nubaustas ištrėmimu 25 metams. Ūkininkui nieko neatsitiko, nes sužeistasis partizanas neišdavė, kad jis buvo priėmęs juos pailsėti.

Su partizanais milicija turėjusi labai daug vargo. Dažnai vykdomuose taip vadinamuose valymuose dalyvaudavo ir kariuomenė su tankais. Milicininkai, paprastai, giliai į mišką vengdavo eiti, nes partizanai kovodavo iki paskutinio šovinio, — paskutinįjį sau pasilaikydami. Tiek milicininkai, tiek kareiviai labai gerai tatai žinojo ir be ypatingo įsakymo į mišką neidavo. Buvo kalbama, kad miestus valdo rusai, kaimuose — dienos metu rusai, o naktimis — partizanai. Gi miškai tik partizanų žinioje.

* * *

Grįžusieji vokiečiai pasakoja, kad steigiant kolchozus, ūkininkai visaip išsisukinėjo, nenorėdami į juos stoti, nors buvo visokiomis priemonėmis verčiami tai daryti. Juos apdėdavo dideliais mokesčiais, areštuodavo, kankindavo.

Vienas ūkininkas, jam pasiūlius stoti kolchozan, atsisakė, pareikšdamas, kad jis valstybei bus naudingesnis, nestodamas į kolchozą. Praėjus kuriam laikui, jis gavo įsakymą pristatyti duoklę, kuri buvo nustatyta trigubai didesnė, negu paskutiniaisiais metais. Ūkininkas jokiu būdu negalėjo pristatyti visko, ko iš jo buvo reikalaujama. Tada jis buvo suimtas.

Po kelių savaičių jis grįžo atgal ir savo artimiesiems papasakojo, kad buvo kankinamas ir mušamas, be to, verčiamas prisipažinti, jog į kolchazą nenorėjęs stoti todėl, kad bendradarbiauja su partizanais ir, įstojęs, kolchozan, negalėsiąs jų remti maistu. Tačiau ūkininkas šių kaltinimų neprisiėmė. Buvo tardomas naktimis. Tardytojai, norėdami išgauti iš jo prisipažinimą, mušė jį visa jėga veidan ar krūtinėn arba po krūtine. Tam buvo panaudojama kumštys arba sunkios rašalinės, buvusios tardytojo kambaryje. Buvo net kelis kartus grasinta jį nušauti. Jį tardęs rusas, kuris kalbėjo lietuviškai, buvo net kelis kartus nukreipęs į jį revolverį, bet nešovė. Paskui buvęs uždarytas karcerin. Prieš tai jam buvo liepta išsirengti nuogai ir tada, visai nuogas, turėjo išbūti tris paras šaltoje ir drėgnoje vienutėje. Valgyti duodavo tik du kartus į dieną, bet tai buvo tik dvokiantis vanduo, kokio jis net savo gyvuliams neduodavo gerti.

Nežiūrint kankinimų ir mušimų, šis ūkininkas neprisipažino jam primetamų kaltiimų. Jis buvo paleistas, grįžo labai išvargęs, susirgo ir netrukus mirė.

ATŽALYNIEČIŲ POBŪVIS

DBLS Badfordo skyriaus valdyba, norėdama atsidėkoti atžalyniečiams už gražiai pastatytą K. Binkio 5 veiksmų pjesę ,,Atžalyną", kovo 28 d. Stella Maris klube surengė jaukų pobūvį.

Pasidžiaugti savo darbo vaisiais ir mesti žvilgsnį į ateitį, susirinko visi atžalyniečiai su skyriaus valdyba ir kviestaisiais svečiais. Kai jau visi sėdėjo prie gausiai apkrautų stalų, skyriaus pirm. agr. Micuta padėkojo ,,Atžalyno" studijos žmonėms už įdėtą triūsą ir prašė ateityje taipgi nesustojus dirbti. Jis palinkėjo sudaryti chorą, tautinių šokių grupę ir k. Po jo atžaylniečius sveikino, iškeldamas vaidybos meno įtaką tremtiniams, kun. J. Kuzmickis. Kalbėjusiems dėkojo atžalyniečių atstovas P.Daržinskas, primindamas, kad studijos steigėjas J. Jakubka, ir į JAV išvykęs, nepamiršo atžalyniečų, atsiųsdamas sveikinimą ir dovanų pobūviui. Jam visi susirinkę sugiedojo ilgiausių, laimingų metų. Gale A. Šukys valdybos vardu padėkojo šeimininkėms, p. Micutienei ir p. Bavarskienei, už darbą, rengiant pobūvį. Nuoširdžią ir gražią kalbą pasakė J. Čiegis, ,,Atžalyno" režisierius. Jis ragino ir toliau nesisklaidyti, o susibūrus studijoje tęsti meninį darbą toliau. Atrodo, kad ateityje numatyta pastatyti kurio nors mūsų rašytojo dramos veikalą.

Protarpiais atžalyniečiai šnekučiavosi, dalinosi įspūdžiais ir padainavo kelias daineles.

Buvęs

PAMALDOS

BRADFORD — balandžio 5 d., 12,30. v.

LEEDS — balandžio 6 d., 1 v. p.p. Rosary bž.

NOTTINGHAM — balandžio 12 d., 12,15 v

MARGUČIŲ BALIUS

Šv. Onos Moterų D-ja š. m. balandžio 11 d., 4 val. šeštadienį, rengia

MARGUČIŲ BALIŲ

parapijos salėje, 345a Victoria Park Rd.

Už gražiausiusius margučius skiriamos dovanos.

SMUIKININKĖ KUPREVIČIŪTĖ IŠVYKSTA MANCHESTERIN

Pereitą sekmadienį Londone koncertavusi smuikininkė Elena Kuprevičiūtė, penktadienį, kovo 27 d. įšvyksta koncertui į Manchesterį su pianistu Mr. Duglas.

DAR GALIMA ĮSIGYTI

vertingą kiekvienam lietuviui būtiną.

EUROPOS LIETUVIO KALENDORIŲ

pas kiekvieną spaudos platintoją ir ,,Bendrijos" Leidyklos centre.

VELYKŲ POBŪVIS

Antrąją Velykų dieną Lietuvių Namuose įvyksta tradicinis Margučių Balius. Veiks bufetas. Šokiai ir žaidimai iki vidurnakčio. Įėjimas nemokamas.

VYDŪNO PAVEIKSLAS

Lietuviškieji klubai, vargo mokyklos, namų savininkai ir kiekvienas lietuvis, turįs savo kampą, gražiai gali sienas papuošti menišku Dr. Vydūno paveikslu, kuris su persiuntimu tekaštuoja 1 šil. r 6 p.

Gaunamas ,,Br. Lietuvio" administracjoje ir pas spaudos platintojus.

LONDONO AUTOBUSE

Murzinas, be apsiausto, 6 — 7 metų berniukas važiuoja autobuse be bilieto.

— Kur važiuoji? — klausia konduktorius.

— Nežinau...

— Kodėl be bilieto?

— Nežinau...

— Kur tu gyveni?

— Nežinau...

Keleiviai tuojau pat sumeta keletą penų jaunam keleiviui ir vaišina saldumynais. Konduktorius, sustabdęs autobusą, pasako šoferiui, kad važiuotų iš lėto ir, pamatęs policininką, sutotų, kuriam jis turįs perduoti jaunąjį ,,zuikį"

Iš lėto autobusas pravažiuoja keletą sustojimų, bet policininko nei keleiviai, nei šoferis nesuranda. Pagaliau keleivė, davusi berniukui saldumynų, garsiai sako konduktoriui:

— Važiuokite greičiau! Šiandien vis vien niekur policininko nerasite, nes visa Londono policija saugoja Tito...

KUPREVICIUTES KONCERTAS LONDONE

Praėjusį sekmadienį lietuviai rinkosi prie Wigmore Hall ir nedrąsiai žengė vidun. Varžytis jie turėjo pagrindo, nes toji salė dar jiems nepažįstama. Atrodo, tačiau, kad daugelio jų širdyse buvo kita nedrąsumo priežastis. Mat, čia pirmą kartą pasirodys jauna ir talentinga lietuvaitė smuikininkė Elena Kuprevičiūtė. Kiekvienas įeinantysis jau iš anksto galvojo, kaip pavyks koncertas ir visa širdimi linkėjo jaunai menininkei geriausios kloties.

Pasigirdus pirmiesiems smuiko garsams, visi įsitikino, kad jaudinimasis buvo visiškai be pagrindo. Prancūzijos ir Italijos laikraščių atsiliepimai buvo teisingi, o gal kiek ir per kuklūs.

Kai susirinkusieji klausėsi švelnios smuiko raudos visų širdyse kilo pasidižiavimas savo tautiete, kuri sugebėjo įnešti Lietuvos vardą į didžiųjų pasaulio miestų scenas. Ypatingai džiugu, kad be kitų sunkių ir įdomių pasaulinio masto kūrinių, menininkė visada įterpia ir lietuviškų kompozitorių kūrinius, su kuriais supažindina svetimųjų vsuomenę. Šį kartą ji grojo melancholišką, bet lietuvio sielai labai artimą, Budriūno ,,Raudą".

Ne muzikui neįmanu rašyti atliktų dalykų vertinimo, tik reikia pabrėžti, kad, jei įeidami į salę jautėmės nedrąsūs, tai išėjome iš jos pakeltomis galvomis ir pasididžiavimo jausmu širdyse nešini. Jautėme visi, kad ši jauna Lietuvos atstovė dar daug kur sėkmingai garsins mūsų tėvynės vardą, todėl nuoširdžiai jai linkime geriausio pasisekimo ateityje.

Koncerte dalyvavo Lietuvos Ministeris Londone B. K. Balutis, Latvijos ir Estijos ministeriai, didokas būrys lietuviškos Londono visuomenės ir būrelis svetimtaučių. Gaila, kad nepavyko užpildyti visos salės, nes aglų publika nemėgsta lankyti koncertų sekmadienio popiečiu. Žinoma, galėjo būti žymiai daugiau klausytojų, jei Londono lietuviai būtų parodę daugiau susidomėjimo. *Savųjų pastangas turime remti visi ir visokiomis premonėmis.*

Pirmadienį Lietuvių namuose buvo vakarienė smuikininkės Kuprevičiūtės garbei. Dalyvavo per dvidešimt kviestųjų lietuvių ir šiltoje nuotaikoje pasidalinta įspūdžias ir palinkėta jaunai virtuozei sėkmės ateities užsimojimuose. Viešnia pasidžiaugė Britanijos lietuvių nuoširdumu ir vaišingumu, pažadėdama ir ateityje šio krašto lietuvių nepamiršti. Ji visą laiką dirbusi su svetimtaučiais, labai džiaugėsi pirmą kartą lietuvių parodytu tokiu susidomėjimu.

Šį šeštadienį, kovo mėn. 28 d., smuikininkė Kuprevičiūtė koncertuoja Mančesteryje. Apylinkių lietuviai neturėtų praleisti retos progos pasigėrėti savo tautietės tikruoju menu. *L. Tr.*

SLOVAKU TAUTINE SVENTE

Š. m. kovo mėn. 13 d., savo tautinės šventės išvakarėse, Slovakų Tautinė Taryba Užsienyje buvo suruošusi iškilmingą Slovakų Nepriklausomybės paskelbimo minėjimą. Iškilmingas posėdis įvyko Muencheno rotušės salėje. Posėdyje vokiečių vyriausybei atstovavo Dr. Schreiberis, Vokietijos pabėgėlių ministerijos valstybės sekretorius seniau buvęs Klaipėdos Krašto Direktorijos pirmininkas), kuris ta proga pasakė ilgesnę kalbą, pabrėždamas, kad naujoji Vokietija pasmerkia vokiečių nacionalizmo vestąją politiką ir siekia bendradarbiauti su Europos tautomis. Savo vietą tarp Europos tautų vokiečiai nori sau užsitikrinti ne jėga, bet savo darbu ir įnašu į bendrą laisvų Europos tautų šeimos gerovę.

Slovakų Tautinės Tarybos vardu kalbą pasakė slovakų ministeris Černakas, pažymėdamas, kad trumpas slovakų nepriklausomybės laikotarpis buvo gražiausias ir laimingiausias slovakų istorijoje Visos slovakų tautos pastangos yra šiandien nukreiptos išsivaduoti iš Maskvos okupacijos ir, atgavus savo laisvę, bendroje Europos tautų šeimoje tęsti toliau Slovakijos nepriklausomybės laikais taip sėkmingai pradėtą vispusišką Slovakijos gerovės kūrimą.

VLIKui ir Vykd. Tarybai šventėje atstovavo URT valdytojas Dr. P. Karvelis, pardavęs ta proga lietuvių linkėjimus Slovakijai kuo greičausiai atgauti savo laisvę.

Pažymėtina, kad slovakų tautinės šventės proga savo sveikinimus atsiuntė beveik visi vokiečių federalinės respublikos ir atskirų kraštų ministeriai. *E.*

VĖL PAKELS ATLYGINIMĄ ŽEMĖS ŪKIO DARBININKAMS

Balandžio mėn. žemės ūkio darbininkų sąjunga galutinai nustatys atlyginimą savo nariams. Spėjama, kad sąjunga pareikalausianti žemės ūkio darbininkams 7 svarų savaitėje, kaip minimumą atlyginimo.

Pereitais metais D. Britanijoje buvo 553.000 žemės ūkio darbininkų. Vienerių metų bėgyje šis skaičius sumažėjęs iki 532.000. Dėl nuolatinio žemės ūkyje darbininkų trūkumo, D. Britanijos ūkininkai stengiasi kiek galima daugiau sumechanizuoti ūkiškus darbus.

Skyriaus narę p—lę DANUTĘ NAVICKAITĘ ir p. JONĄ ŠNELIŲ, sukūrusius lietuvišką šeimą, sveikina ir laimingos ateities linki

Rochdale Skyriaus Valdyba ir Nariai.

Tautinių šokių grupės vadovui V. TURŪTAI ir grupės šokėjai I. ŠALKAUSKAITEI, tautišką šeimą sukūrus, saulėtų dienų linki

Tautinių šokių tautinis muzikantas tautietis Kulvietis

Skautui vyčiui *Vytautui Turūtai* ir vyr. skautei *Irenai Šalkauskaitei*, sukūrus skautišką šeimą, linki saulėto gyvenimo.

,,Vydūno" būrelio vadas ir skautai.

SPORTAS

Veda V. Steponavičius

LEEDS UNIVERSITETO TURNYRAS.

Kovo mėn. 7 d. Kovas dalyvavo Leeds universiteto surengtame krepšinio turnyre, kur be Kovo dar dalyvavo Leeds universiteto, Lakenheath amerikiečių lakūnų (2 metus Anglijos meisterio vardą laimėjusi) ir Bradfordo College (graikai) komandos.

Pirmosiose rungtynėse amerikiečiai susitiko su graikais ir lengvai laimėjo rezultatu 133:53 (56:23).

Antrose rugtynėse žaidžia Kovas su Leeds universitetu. Buvo tikėtasi pergalės, bet koviečiai labai apvylė lietuvius žiūrovus. Pirmosios penkios, koviečių baisiai blogai sužaistos, minutės nulėmė rungtynes Kovo nenaudai. Per tą trumpą laikotarpį koviečiai leedo studentams užmesti 10 taškų skirtumą ir nuo to laiko nepajėgė to skirtumo išlyginti. Aš esu jau labai dažnai priminęs tą Kovo silpnybę, kai pradžioje rungtynių visiškai nesistengiama kovoti. To pasėkoje dažnai susilaukiama pralaimėjimo. Taip pat labai šlubavo gynimas ir dengimas. Tai spraga, kurią paliko pasitraukdamas p. Glatkauskas.

Pirmas kėlinys baigiasi 35:25 universiteto naudai. Antrame kėliny je, nors ir labai stengdamiesi, koviečiai nepajėgia išlyginti rezultato ir rungtynes pralaimi 65:50.

Žaidė ir taškus pelnė. Puzinas-12 Dambrauskas-14, Tamoliūas-14, Narbutas-6, Aleknavičius-3, Virbyla-1.

Toliau Kovas susitiko su Bradfordo College. Pirmas kėlinys eina lygiomis ir baigiamas 41:39 Kovo naudai. Antrąjame kėlinyje koviečiai atgavo savo formą ir parodė, kaip jie gali žaisti: gražūs priėjimai prie priešo krepšio, tempas, tikslūs metimai. Jei taip būtų žaista pirmosiose rungtynėse, tai, be abejonės, būtų buvę laimėta. Šias rungtynes Kovas laimi rezultatu 92:74. Taškus pelnė: Dambrauskas-42, Tamoliūnas-22, Puzinas-18, Virbyla-10.

Paskutinėse turnyro rungtynėse susitinka amerikiečiai su Leeds universitetu. Rungtynes laimi amerikiečiai ir tampa turnyro nugalėtoju. Universitetas ir Kovas turėdami po vieną pralaimėjimą pasidalina 2 ir 3-čia vieta, o Bradfordo College lieka ketvirtoje vietoje.

Kovo mėn. 12 d. Kovas priešpaskutinėse šio sezono lygos rungtynėse susitiko su YMCA II komonda. Rungtynės laimėtos be didelių pastangų 29:21 (12:9). Žaidė ir taškus pelnė: Puzinas-13, Aleknavičius-7, Virbyla-7, Steponavičius -2, Grumblys-0.

Kovui liko sužaisti tik vienas rungtynes su Oldhamo krepšinio klubu ir šių rungtynių laimėjimas suteiks Kovui Manchesterio Apygardos Lygos I divizijos meisterio **vardą.**

MANCHESTERIO YMCA — ANGLIJOS KREPŠINIO MEISTERIS

Šiais metais, amerikiečių k-doms nedalyvaujant, Anglijos meisterio vardui išaiškinti finale susitiko Manchesterio YMCA su Eastbury (Londonas) k-da. Rungtynės įvyko kovo 14 d. Bath mieste.

Rungtynes ir meisterio vardą laimėjo Manchesterio YMCA, 55 : 51 pasekme. a

Meisteris YMCA atstovaus D. Britaniją šių metų Europos pirmenybėse, kurios įvyks Vokietijoje, rugpiūčio mėn.

Verta p astebėti, kad dabartinis meisteris tėra antroje vietoje Manchesterio Apygardos Lygos lentelėje. Pirmą vietą laiko ,,Kovas".

BOKSAS

Galimas dalykas, kad š.m., birželio mėn, Londone, įvyks bokso rungtynės tarp R. Turpin (D. Britanija) ir Ch. Humez (Prancūzija) dėl pasaulio vidutinio svorio meisterio vardo. Šis titulas liko laisvas, Sugar Ray Robinsonui (USA) pasitraukus iš bokso gyvenimo.

Pirmasis veikalas apie Meteorologiją buvo parašytas graikų mokslininko Aristotelio 300 m. prieš Kristų. Jo mokinys Aristofanas gana gerai apskaičiavo oro pasikeitimus taip, kad net modernioji metereologija gali tuo naudotis.

* * *

Brangiausias žemės sklypas buvo Niujorko 122 kv. metrų prie vo Niujorko 122 kv. metrų prie Broadway ir Wallestreet, parduotas už vieną milijoną dol. 1926 m.

* * *

Žodis ,,mozaika" paimtas iš arabų kalbos ir reiškia ,,papuoštas". (Mozaika — paveikslas iš mažučių spalvotų akmenėlių sudėliotas).

VESTUVES LIETUVIU NAMUOSE

1) Inž. Šalkauskas išveda jaunąją nuotaką —dukrą Ireną. 2) Pamergė sveikina jaunąją. 3) Jaunieji. 4) Vestuvių svečiai prie bažnyčios. 5) Pamergių ir pabrolių tarpe.

Paskutiniu metu Londone oras pavasariškas ir londoniečių nuotaika gera. Lietuvių nuotaika buvo ypatingai pakilusi praėjusią savaitę, kai Lietuvių Namuose sutikta nauja lietuviška Turūtų pora. Abu jie gerai žinomi ne tik Londono lietuviškai visuomenei, bet ir toliau už Londono. Jie skautų vadai, tautinių šokių šokėjai ir vadovai apskritai, ten kur reikia jaunuoliškos nuotaikos ir nuoširdumo, jie visada pirmieji.

Todėl ir vestuvėse svečių netrūko. Dalyvavo min B.K. Balutis, pasiuntinybės patarėjas Balickas su ponia. P. Varkala su ponia, DBLS Pirmininkas Bajorinas su ponia ir daugelis kitų žymių londoniškių.

Vaišių metu buvo pasikeista vestuvinėmis kalbomis ir jaunai lietuviškai šeimai pareikšta daug gražių linkėjimų.

Brolį *V. Turūtą* ir sesę *I. Šalkauskaitę*, sukūrusius lietuvišką — skautišką šeimą, sveikiname ir nuoširdžiai linkime gražaus gyvenimo.

Londono Skautų Draugovė.

Brolį *V. Turūtą* ir sesę *I. Šalkauskaitę*, sukūrusius lietuvišką — skautišką šeimos židinį, sveikina ir lniki skaidrios, saulėtos ateities

Brolis Etiopas.

A. † A.

M. BALTRAMONAITIENĖS METINĖS

Bradfordė prieš metus mirė visų gerbiama ir mylima senutė Magdalena Baltramonaitienė. Švenčiant jos mirties sukaktuves, dukters Konstancijos rūpesčiu ir pastangomis kovo 21 d. St.Ann's bažnyčioje buvo atgiedotos egzekvijos ir atlaikytos dvejos gedulingos pamaldos. Kapelionas priminė trumpame žodelyje velionę, kurios atmintis tebėra gyva visų sielose.

Po pamaldų K. Baltramonaitė sukvietė visus artimuosius ir nuoširdžiai lietuvišku papročiu pavaišino. Vaišėse dalyvavo apie dvidešimts žmonių, jų tarpe kan. B. Martynėllis. *j.k.*

Laisvoji tribūna

FAKTŲ NEŽINOJIMAS AR JŲ NEPAISYMAS?

Prisipažinsiu atvirai, kad p. Varanavičiaus straipsnis ,,DBLS ir Lietuvių Namai" (Br. Lietuvis Nr. 11) ,,išvertė mane iš klumpių" ir smarkiai supykino Ir kaip nesupykins, jei jame viešai įžeidžiami daugiausia visuomenei pasiaukoję asmenys ir, be to, nepaisoma tame straipsnyje pačiam p. Varanavičiui gerai žinomų faktų.

Sąjungos ir Bendrovės sujungimo klausimas buvo iškeltas paskutiniajame Sąjungos atstovų suvažiavime. Sujungimo šalininkai kėlė tuos pačius argumentus, būtent: yra didelis pavojus, kad bendrovė pateks į spekuliantų rankas ir kad Sąjunga neturi iš jos jokios naudos. Sąjungos pirmininkas, p. Bajorinas, paaiškino, kad Bendrovė metų bėgyje Sąjungai davė tūkstantį svarų, ,,Br. Lietuvis" buvo spausdinamas 10 svarų pigiau, kas per 52 savaites sudaro 520 svarų, sumokėjo redaktoriui algos 350 svarų ir kitas smulkmenas, kurių nesuspėjau pasižymėti ir dabar neatsimenu. Šiuos faktus straipsnio autorius, pats dalyvaudamas suvažiavime, girdėjo. Vienas atstovas, sėdėjęs greta manęs, miegojo, bet, visdėlto, jis teigia, kad ,,b—vė per s—gą turi didelių pajamų". Nežinau, ką per suvažiavimą veikė p. Varanavičius? Jeigu jis, kaip atstovas, būtų tuos duomenis paskelbęs savo skyriaus nariams, gal būt visiems iš piršto išlaužtiems gandams būtų padarytas galas

Pati bendrovė veiklos metus baigusi su nuostoliu ir padariusi daugiau skolų, Sąjungą sušelpė tūkstančiu svarų ir už tai gavo ,,gražų" atlyginimą. O laikai, o papročiai!

Kodėl straipsnio autorius nuvertina daugiausia visuomenei aukojančių žmonių darbus? ,,Pinigus namams pirkti sudėjo smulkūs aukotojai, aukoję po 1 — 3 svarus, o ne asmenys, aukoję po 100 svarų", rašo jis. Niekas neginčija, kad ir tas, kuris aukojo vieną svarą, prisidėjo prie namų pirkimo, bet, aš manau, logiška yra tvirtinti, kad tas, kuris aukojo 100 svarų, šimtą kartų daugiau prisdėjo prie namų nupirkimo. Nesu vienas didžiųjų akcinnkų, bet, lyg tyčia, asmeniškai pažįstu net kelis stambius akcininkus, žinojau jų intencijas namams pinigus aukojant ir ramia sąžine galiu tvirtinti, kad kol jie rinks direktorius, tol visuomenė turės naudos. Dieve duok, kad bendrovės reikaluose jų balsas būtų lemiantis. Be to, juk rinkti direktorius turi teisę visi, neišskiriant nei to, kuris aukojo vieną svarą.

Pereitų metų bėgyje direktoriai dirbo vien iš pasišventimo. Matydami sunkią Bendrovės padėtį, jie nepaėmė iš jiems paskirtų 200 svarų nė vieno peno. Ir štai, ponai direktoriai, ,,dėkinga" visuomenė viešai jiems atsilygina.

Artėjame prie džiunglinės tvarkos, artėjame į laikus, kada nei vienas pasišventėlis, vengdamas likti apdrabstytas purvais, nesiims visuomeninio darbo!

V. Akelaitis.

NENDRIU KIRTEJAI

PASIKALBEJIMAS SU LIETUVIU, GRIŽTANČIU AUSTRALIJON

Tą savaitę, kai Stalinas jau buvo galutinai miręs, o Tito dar neatvažiavęs į City, Londone buvo nepaprastai giedrios dienos. Neturėdamas vilčių gauti leidimą pasitikti Temze atplaukiančio maršalo, nutariau vieną tokią giedrią dieną rasti prie Temzės vietelę, iš kurios galėčiau pirmas pasitikti augštąjį svetį ir pasveikinti „Britanijos Lietuvio" skaitytojų vardu.

Matyt, kad diena, kada turėjo atvažiuoti Jugoslavijos prezidentas - diktatorius, buvo jau išaušus, ne apylinkėje, kurioje slampinėjau, policijos buvo daugiau, negu praeiviu Žinodamas britų policininko paslaugumą, pirmojo pasitaikiusio. paklausiau:

— Sakykite, ar į šį uostą Tito atvažiuos?

— O kodėl jūs norite žinoti, į kurį uostą jis atvažiuoja? — pirma kartą britų policininkas į klausima atsakė klausimu.

— Nieko, taip sau. . . norėjau pamatyti. . .

— Ar britų „subjektas" esate?

— Ne, esu. . .

— Jugoslavas! — šūktelėjo policininkas, imdamas mane už rankovės...

Laimei kišenėje turėjau seną „Britanijos Lietuvio" numerį su karalienės atvaizdu. Mums besiaiškinant, prieina saulės nubronzintu veidu vyrukas ir klausia mane tardančio policininko:

— Kaip aš galėčiau patekti į Holland Park stotį?

— Aš ten važiuoju, — sakau policininkui, rezignavęs nuo užsibrėžto pasimatymo su Tito.

Požemyje, Holland Park stoties nežinąs keleivis, sako:

— Londone esu pirmą kartą. Grįžtu iš Vokietijos pro Šveicariją Australijon.

— Ir pro Holland Parką, — lietuviškai sakau požemio bendrakeleiviui, nužiūrėjęs, kad ir jis nepanašus į britišką „subjektą".

Lietuvių Namuose, į kuriuos nuo titiškų kabalų mane išgelbėjęs lietuvis važiavo, jis pasipasakojo įdomia savo odisėją.

Kilęs nuo Zarasų. Ten baigęs gimnaziją. 1947 m. išemigraves į Australiją DP teisėmis. Vokietijoje, stovykloje, anuomet palikes žmoną ir 7 mėn. sūnelį. Australijoje buves apie keturis metus, o dabar grįžtąs su šeima vėl į Australiją.

—Kaip sekėsi Australijoje?

—Pusėtinai. Kiek žinau iš susirašinėjimo su draugais ir iš snaudos, mes, nuvažiave į Australiją, medžiagiškai gyvename geriau, negu jūs, šitoje saloje. Pradžioje, lygiai, kaip ir čia, buvome darbo įstaigų paskirti darbams, ne ten kur norėtumėm dirbti, bet ten, kur reikėjo darbo jėgos. Kai, atvažiavus į Australiją, po trijų savaičių stovyklavimo Bonegilloje, darbo įstaigoje manęs paklausė, kur norėčiau dirbti, atsakiau, kad visur, tik ne cukrinių nendrių plantacijoje. Po poros dienų gavau pranešimą, kad esu paskirtas kirsti nendres.

— Ir, vis dėlto, įveikėte šitoki darbą dirbti?

— Neilgai... tik aštuonis mėnesius. Per ši laika pripratau ir prie darbo ir prie klimato, ir prie čigoniško palapinės gyvenimo. Australijoje cukrines nendres augina bendrovės, cukraus fabrikai ir atskiri ūkininkai. Man teko dirbti ir plantacijose bendrovių auginamuose nendrių laukuose ir pavieniu ūkininku. Plantacijose darbas yra žymiai sunkesnis, nes ten reikia dirbti nustatytas darbo valandas, t. y. nuo 7 iki 4 p.p. su vienos valandos pietų pertrauka. Nuo 4 val. šiek tiek oras atvėsta, bet, dirbant plantacijose, tuo laiku jau reikia darbas baigti, gi dirbant pas pavienius ūkininkus, galima pasirinkti darbo laiką.

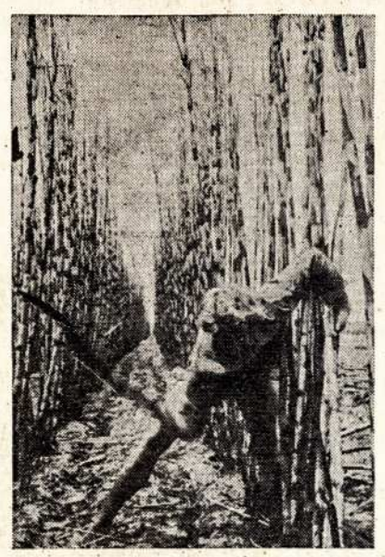

Studentas — zarasietis kerta cukrines nendres, Australijoje.

Cukrines nendres kirsdavome tam tikromis grupėmis, po 5 — 9 vyrus. Vienas grupės narys pasilieka palapinėje virėjo pareigoms, kuris superka maisto produktus ir kitas reikmenis iš specialiai atvažiuojančio pirklio ir juos paruošia dirbantiesiems draugams. Uždarbiu dalinamasi lygiomis dalimis, neišskiriant ir virėjo. Nors nendres kirsti nėra darbas, lygus plunksnas plėšyti, virėjo pareigoms nevisada atsirasdavo savanorio, todėl tas pareigas tekdavo eiti kiekvienam iš eilės. Pertraukas, dirbant ūkininkų plantacijose, darydavome nuo 12—2 val., kada karštis būdavo toks, jog turėdavome lindėti upėje, nežiūrint, kad tokiu laiku būdavo pot vyniai ir iš jūros upėn atplaukdavo rykliai.

Bet nė vieno jūsų ryklys nepagavo?

— Laimei ne. Tik vienas mūsų grupės darbininkas — Algirdas Vyčys, 22 m. amžiaus, kaunietis studentas, tokios pertraukos metu besimaudydamas nėrė į upę ir iškilo tiek susižeides galva, kad po keliu dienų mirė ligoninėje. Algirda Vyčį palaidojome Graftono kapinėse.

Kiek uždirbdavote kirsdamas nendres? Kas nustatydavo kainas?

— Dirbant prie cukrinių nendrių — uždarbis labai nevienodas. Tai priklauso nuo to kiek tonų prikertama. Už vienos tnos nukirtima, sukrovima ir iškrovima laive, mokama po 10 šilingų. Cukraus fabriko inspektorius tarpininkauja susitariant dėl kainos ir vietos su ūkininkais ar bendrovėmis.

Iš vakaro, numatyta nendrių plotą dviems trims darbo dienoms, nudeginame lapus, o kitos dienos ryte jau kertame. Nukirstas nendres sukrauname į vagonetes, kurios arkliais vežamos į laivus.

Pradžioje per 8 — 9 darbo valandas vienas darbininkas nukirsdavome po 1 — 2 tonas. Vėliau, perėję 6 savaičių „ligos perioda", per ta pati laika prikirsdavome po 7 — 8 tonas. Čempionai, turį ne tik gerą patyrimą, bet taip pat raumenis ir atsparumą prieš karštį, pasiekdavo iki 17 tonu per dieną. Bet tai tik reti „tarzanai".

Uždarbis taip pat priklauso ir nuo grupės sudėties, sugyvenimo, sažiningumo. Jei savaitgali grupės nariai praleidžia pusėtinai blaiviai ir pirmadieni susirenka visi pailsėję ir pajėgūs dirbti — grupės pajamos per savaitę geros. Bet kai grupėje pasitaiko tokiu, kurie pirmadieni ateina ligonys, arba visai nepasirodo, — visos grupės pajamos mažėja, nustojama pasitikėjimo pas darbdavius ir, be to, pačioje grupėje atsiranda nesklandumų. Todėl praktiškame gyvenime šitokios grupės dažnai keičiasi, mažėja. Man pačiam dažnai tekdavo dirbti dviese, o kurį laiką ir vienam. Tada, kiek tonų prikerti, žinai, kad dirbai už save ir uždirbai sau. Darbas yra nepaprastai sunkus, ypač tropikiniame krašte, kur per Kalėdas pavėsyje termometras rodo apie 40 — 44 laipsnių C karščio. Saulėje, pietų metu ir nebandyk basas pasivaikščioti. Kertant apdegusias, angletas nendres pasidarai juodas, kaip kaminkrėtys. Prie prakaituoto kūno limpa nudegę lapai ir tai dar daugiau kankina saulės spindulių kepinamą kirtėją. Ne kiekvienas lietuvis, atvykęs į plantacijas, galėdavo šitokį darbą dirbti, nors uždarbiai ir viliodavo...

— Kur praleisdavote savaitgalius?

— Pagal skonį. Vieni važiuodavome 40 — 50 mylių į artimiausį miestą ar miestelį, kiti, ūkininkų pakviesti, su jų džipais į Australijos lygumas gyvunija ir gamta pasigrožėti, treti — medžioti, arba į pajūrį maudytis ir naujų pažinčių užmegsti. Pajūrių čia yra taip pat labai įvairių: pradedant su moderniškomis vilomis ir restoranais, pramogomis, kinais ir puošniomis kavinėmis, arba vos vos besikuriančiais pajūrio kaimeliais ir paprastomis užeigomis.

— O kaip su socialiniu draudimu?

— Kiekvienas, pradedąs dirbti cukrinių nendrių plantacijoje, automatiškai įrašomas į uniją, kuriai už sezoną reikia mokėti nuo 1 svaro ir 30 šl. Susižeidus ar susirgus — unija moka savaitinę pašalpą 4 sv. ir 10 šl. Inkomtaksas pradedama mokėti, pasiekus 500 svarų uždarbį į metus.

Gruopė lietuvių Australijos cukr. nendrių plantacijoje.

— Kiek kaštuoja minimumas pragyvenimo per savaitę?

— Jei prie plantacijos yra vietų, t. y., kaimai ar miestukai, kur galima gauti maisto ir pastogę nuo vabzdžių, gyvačių ir nuo saulės spindulių, užtenka 35 šl., tačiau, kai reikia palapinėse patiems gamintis, maistui išeina žymiai daugiau. Maistas, cigaretės ir alus kur kas žymiai pigesnis, negu jūsiškiame Londone.

— Ar grįžęs į Australiją vėl kirsite cukrines nendres?

— Išvažiuodamas iš Australijos dirbau Sidnejuje, prie statybos. Ten ir grįžtu. Esu susipažinęs su vietos žmonėmis, kurie pažadėjo pradžioje priglausti mano šeimą, duoti butą. Pusantrų metų pagyvenęs Europoje, pamačiau, kad Australijoje galima geriau mums, benamiams, įsikurti, negu neramiame Europos kntinente. Be to, pripratau prie saulėtos Australijos padangės ir ten lūkterėsiu to laiko, kol vėl užsuksiu į Londono Lietuvių Namus, grįždamas į savo numylėtus Zarasus, — baigė pasakoti jaunas augštaitis, zarasietis— australietis, grįžtąs lūkterėti laisvės dienų Australijon.

Br. Debikonis.

DĖMESIO, DĖMESIO!

MANCHESTERIO LIET. SOCIALINIO KLUBO VALDYBAI KVIEČIANT. GARSIOJI SMUIKININKĖ

ELENA KUPREVICIUTE

š.m. kovo 28 d., 7 val. vakare Blackley Institute, Rochdale Rd.

KONCERTUOS MANCHESTERYJE

Kviečiami atsilankyti visi apylinkės lietuviai.

Bilietų kainos: 6/-, 4/- ir 3/- Klubo Valdyba

KOMUNISTAI IR KARALIAI

„... pasižadėjo dirbti kartu ir tampriai bendradarbiaudami tarpusavyje ir *su kitomis laisvę mylinčiomis tautomis taikos labui*"

Iš Tito ir britų bendro komunikato.

Man, dar mažam būnant, sakydavo pasakas, kuriose dažnai būdavo atmintinas posakis: „gyveno, kaip karalius". Tai, mano supratimu, turėjo išreikšti augščiausią gyvenimo gerovės laipsnį, didžiausią prabangą.

Po Tito viešnagės Londone, priėjau išvados, kad šiais, moderniais laikais, tas posakis jau netinka ir turėtų būti pakeistas kitu, pvz: „gyveno kaip komunistas".

Kiek kartų praeidavau pro Britanijos karalių buveinę — Buckingham rūmus, stebėdavausi menkatų rūmų apsauga. Pora nuobodžiau jančių neginkluotų policininkų ir pora senomis kaip ir pati Britanija, uniformomis aprengtų sargybinių kurie tinka labiau parodai, negu apsaugai.

Bet, šiomis dienomis londoniečiai pamatė karnavalą, kokio jie savo amžiuje dar nebuvo matę. Londone viešėjo komunistas Tito, jį visą laiką lydėjo ir saugojo kelios dešimtys policininkų, pėsčių, raitų ir motociklistų. Kartais komunistą saugančių policininkų buvo daugiau, kaip žiūrovų...

Koks skirtumas, kai palygini policijos būrio apsuptą važiujantį Tito su karaliene, kuri važinėja paprastai limuzinu, lydima savo damos ir vieno asmeninio sargo!

Arba vėl, nuo Nr. 10 Downing Str. iki Cenotafo yra vos keli šimtai jardų. Churchilis ir Edenas nueina pėsti ir, minioje įsimaišę, stebi, kaip ginkluotų policininkų saugomas Tito uždeda vainiką nežinomam kariui pagerbti...

Mums, praktiškai patyrusiems komunistinio rojaus gyvenimą, ne tiek svarbi toji išorinė karnavalo pusė. Daug svarbesnis dvasinis karnavalas, kurį suruošė valstybės vyrai savo pasitarimais ir nutarimais.

Iš jų mes sužinome, kad Tito yra didelis *„laisvės" garbintojas ir visų laisvę mylinčių žmonių draugas.* Tik neaišku, kodėl jis, būdamas visagalis, negali padaryti įtakos, kad būtų paleistas Stepinac.

Neaišku, kodėl Jugoslavijoje tėra tik viena komunistų partija? Mūsų skaitytojams, tikiuos, nereikia aiškinti kokiais metodais toji partija valdo.

Mes ir dabar dar prisimename, ne taip seną Tito pasakymą, iš tų laikų, kai jo santykiai su Stalinu vos buvo pradėję irti: „Nežiūrint mūsų tarpusavio ginčų, karo atveju, Jugoslavija kovos komunistinio bloko pusėje"

Žinoma, kai Tito pamatė, kad su Stalinu geruoju nesusikalbės, kai pajuto gresiantį pavojų, tada „geri" ir „plutokratai" Geras pasidarė ir Tito, nes jis turi keletą divizijų, kuriomis vargu ar galima pasitikėti. Gražu matyti paveikslėlį, kuriame prie vieno stalo sėdi karaliai ir komunistai...

PER VIENA VALANDA

Pasišaukė redaktorius ir sako:

— Parašyk man straipsnį per vieną valandą, tik žiūrėk, kad būtų įdomus. Jei ne tai sutvarkysiu tave taip, kad sava mirtimi nemirsi.

Nusigandau nejuokais. Mirtį paminėjus visa plikė nuėjo pagaugais.

Atsisėdau ir dūmoju, o rankos verčia kiaurą kišenes, ieškodamos užsilikusios nuorūkos. Atsitiktinai už pamušalo radau net colio ilgio nuorūką ir maloniai užsitraukiau jos dūmą. Kai melsvas dūmelis tingiai raitėsi aplink mano ausis ir kilo palubėn aš pagalvojau —

Kiek pasaulyje surūkoma tabako per vieną valandą?

Verčiu statistikos knygas ir randu, kad per vieną valandą pasaulyje surūkoma 76.000 tonų tabako. Koks mažutis mano nuorūkos dūmelis palyginus su tuo dūmų debesiu. Jei tą debesį paleistume virš miesto, jis net saulę užtemdytų.

Vartau toliau ir matau, kad per vieną valandą pasaulyje parašoma septyni milijonai laiškų. Ir kokių laiškų nebūta jų tarpe: meilės, neapykantos, įdomių, kuriuos skaitome su malonumu, biznio laiškų, kuriuose virtinės skaitlinių ir pan.

Knisuosi dar toliau ir randu, kad per vieną valandą pasaulyje išgeriama pusantro milijono literių vyno, tiek pat alaus ir 50.000.000 puodelių kavos. Na, galvoju, jei redaktorius mokėtų honorarą, tai ir aš tikriausiai prisidėčiau prie vyną geriančiųjų. Deja, atrodo, teks pasitenkinti kavos puodeliu.

Per vieną valandą pagaminama 7.000 naujų automobilių. Gal kada ir man vieną pagamins, tik šiuo metu dar neiškasta toji rūda, iš kurios gamins plieną tam automobiliui, tad dar yra laiko palaukti.

Užkliuvau už kasyklų ir žiūriu, kad per vieną valandą iškasama 100 klg. aukso ir 1.140 karatų deimantų. Šitų gėrybių tai jau tikriausiai nematysiu, nebent auksakalio krautuvėje arba filmoje. Mergai tėm tai kitokia roda — sužavėjai milijonierių ir žarstyk deimantus saujomis.

Per vieną valandą pasaulyje pagaminama 99.600 tonų ir suvartojama 99.000 tonų cukraus. Čia ir aš kiekvieną rytą pridedu savo dalį, tik, žinoma, ne gamyboje.

Pradėjo temti. Uždegiau žibalinę lempą ir savo griešnam kūnui nuo angliško šalčio apginti įmečiau gabalą anglies. O kiek per vieną valandą? Taigi. Anglies iškasama 120.000 tonų, o naftos 156.000 barelių. Net baugu pasidarė, kai pagalvojau, kokios didelės skylės turi būti žemėje jau iki šiol išgraužtos. Juk vieną gražią dieną gali visas Londonas prasmegti.

Per vieną valandą pasaulyje susituokia 1.200 porų, o išsiskiria 85 poros. Gimsta 5.440 kūdikių, o miršta — 4.630. Tad kaip galima išsiversti be karų?! Juk greitai bus tiek daug žmonių, kad neužteks ir duonos visiems. Jau ir dabar per vieną valandą suvalgoma 30 milijonų kepalėlių duonos ir 3,6 mil. klg. mėsos. Tokiam kiekiui mėsos gauti per valandą reikia nužudyti 35.000 gyvulių.

Valanda jau baigiasi, o straipsnio taip ir nėra.

Iš kur pasaulyje atsirado tokie nedori sutvėrimai kaip redaktoriai, kurie jokios naudos neduoda tik žmones gązdina ir kankina. Pasirodo, kad ir jie „minta" tik ne duona. Per vieną valandą jie sunaudoja vieną milijoną klg. popieriaus. Ir kankina jie ne tik mane vieną. Jų piktiems norams patenkinti dirba ir geležinkelis, kuris tuos laikraščius išvežioja po visus pasaulio kraštus ir paštas ir telegrafas. Juk per vieną valandą pasiunčiama 115.000 telegramų, kurių didesnė dalis neša žinias redakcijoms.

— Na? —pasakė pro duris įgriūdamas redaktorius.

— Prašau! — atsakiau, džiaugdamasis bėdos atsikratęs.

L. Kiaunupis.

Malenkovas perima „tėvelio" palikimą...

NAUJAS GREIČIO REKORDAS...

Maskvos radijo oficialiai praneša, kad 72 val. laikotarpyje pro Stalino karstą praėjo 5.000.000 rusų. Jeigu tai teisybė, tai 5 milijonai rusų pasiekė naują 100 jardų greičio rekordą.

Skaičiuojant, kad lankytojai ėjo poromis, pora nuo poros per jardą, pro Stalino karstą jie turėjo bėgti 22 mylių per val. greičiu. Tas greitis prilygsta eikliausio iki šiol žinomo pasaulinio bėgiko amerikiečio Mel Patton, rekordui, t.y., 100 *yardų per 9.3 sek.*

BENDRI PIETŪS VELYKŲ PIRMĄJĄ DIENĄ

Pirmąją Velykų dieną Lietuvių Namuose bus bendri pietūs namų gyventojams ir visiems tiems lietuviams, kurie, norėdami lietuvių tarpe praleisti šventes, atvyks paviešėti į Lietuvių Namus. Pageidaujama, kad atvykstantieji bent prieš vieną kitą dieną apie tai praneštų namų administratoriui.

Antrąją dieną — Margučių balius!

Lietuvaitės! 28 metų lietuvis elektrotechnikas, gražios išvaizdos, pasituris, linksmas, gabus ir tvarkingas, ieško gyvenimo draugės lietuvaitės 20 — 30 metų amžiaus. Profesija nesvarbu. Su pirmuoju laišku siųskite savo fotografiją šiuo adresu. Petras Jaras 15, Hyacinth Rd., Sheffield 5.

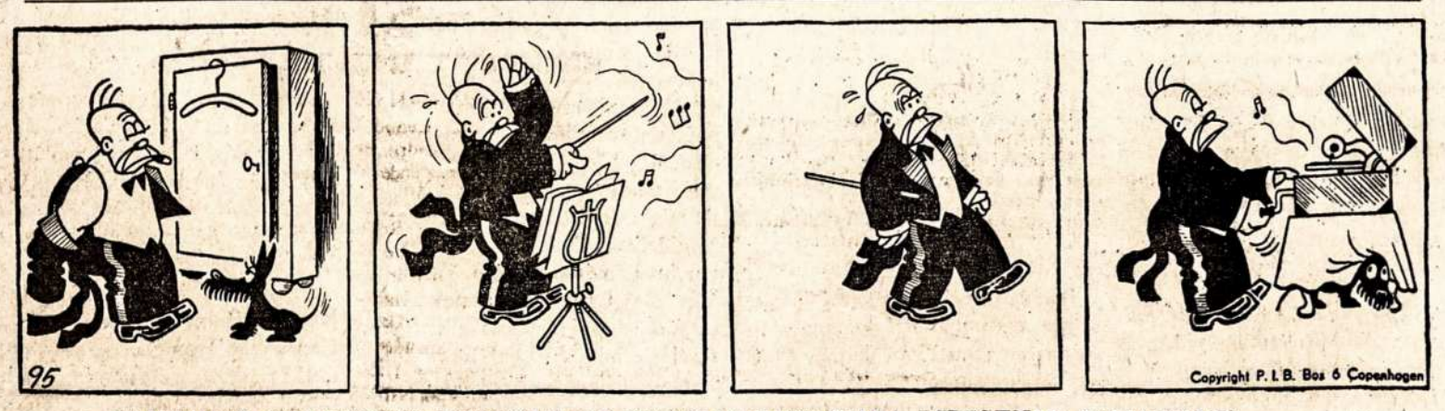

„SIMFONINĮ ORKESTRĄ" UŽSUKUS, IR ŠUNELIS NUSTEMBA DIRIGENTO SUMANUMU . . .

Britanijos LIETUVIS
EUROPOS LIETUVIŲ SAVAITRAŠTIS

THE LITHUANIAN WEEKLY

Leidzia — DBLS Centro Valdyba su Europos Lietuviu Bendruomenemis, kurias atstovauja: Pr. Zunde — Vokietija, J. Masiulis — Prancuzija, J. Dedinas — Belgija, A. Paulaitis — Šveicarija, J. Lingis — Švedia, S. Lozoraitis (jun.)—Italija, A. Galkus—Olandija, S. Šliašinskas — Danija ir A. Gliornertas—Austrija.

Red. Br. Daunoras. Redakcijos ir Administracijos adresas: 43, Holland Park, London, W.11. Telf. PARk 9699.

Redakcija rastus taiso ir trumpina savo nuoziura.

Prenumeratos kaina: metams — 35 sl., 6 men. — 20 sl., 3 men. — 12 sl. Uzsienyje metams — 6 doleriai.

Skelbimai: spaudos eilute arba jos vieta — 1 sl.

Adreso pakeitimas — 1 sl. Paskiras numeris — 1 sl.

Spausdina NIDOS spaustuve, 3, Southern Row, London, W.10

Printed by Lithuanian House, Ltd., 43, Holland Park, London, W.11.